

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

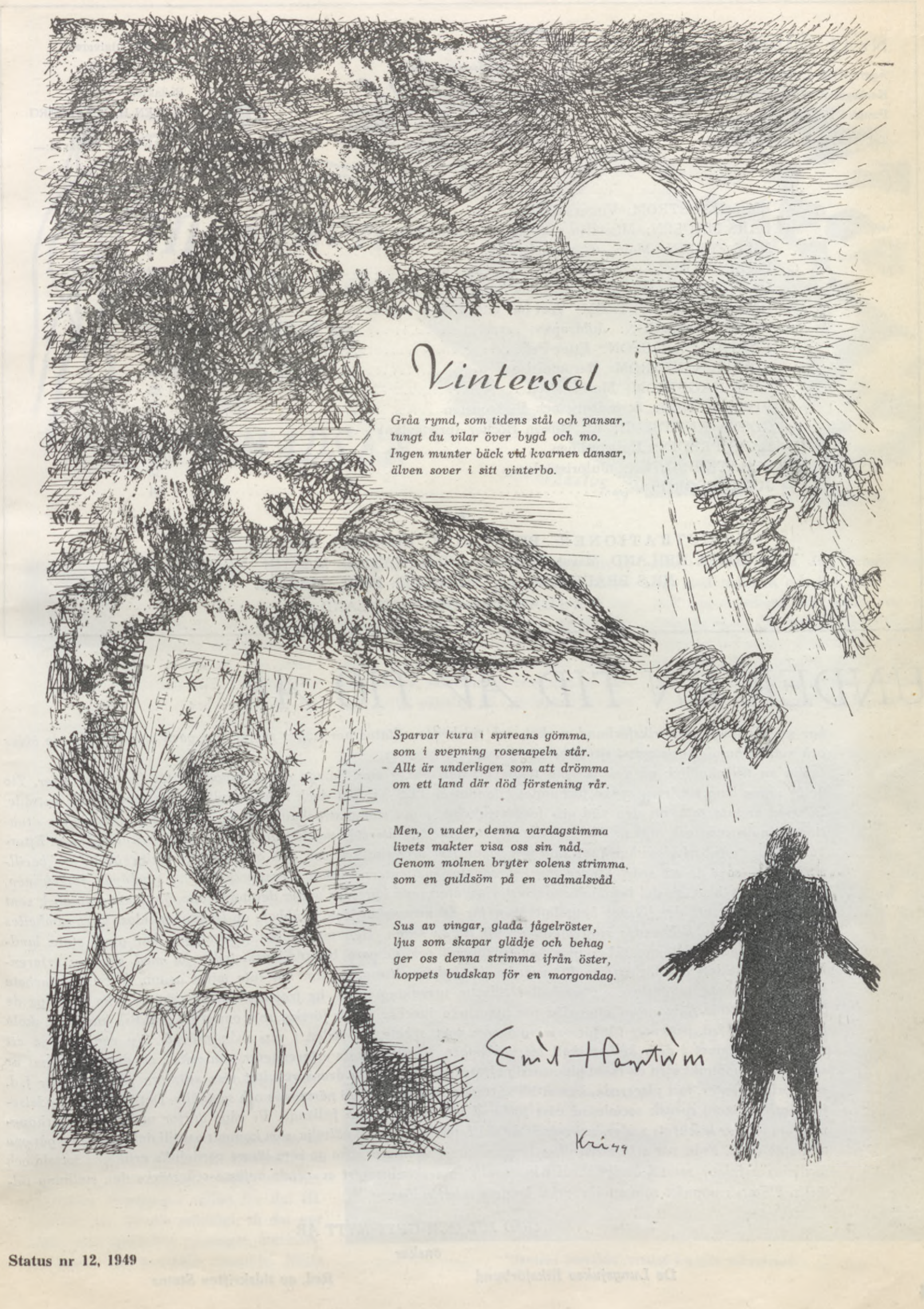
JULEN 1949

Status

RIKSORGAN för SVERIGES LUNGSJUKA

Vintersol

Gråa rymd, som tidens stål och pansar,
tungt du vilar över bygd och mo.
Ingen munter bäck vid kvarnen dansar,
älven sover i sitt vinterbo.

Sparvar kura i spireans gömma,
som i svepning rosenapeln står.
Allt är underligen som att drömma
om ett land där död förstening rå.

Men, o under, denna vardagstimma
livets makter visa oss sin nåd.
Genom molnen bryter solens strimma,
som en guldsöm på en vadmalsvåd.

Sus av vingar, glada fågelröster,
ljus som skapar glädje och behag
ger oss denna strimma ifrån öster,
hoppets budskap för en morgondag.

Emil Hartwin

Kri 49

Nr 12 = 1949

Ägare: DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND
Kocksgatan 15, Stockholm
Postgiro 95 00 11
Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel)

Status
RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA
(Utkommer en gång varje månad.)

Ansvarig utgivare:
EINAR HILLER
Redaktör:
SIXTEN HAMMARBERG

Prenumerationspris: Helår 7:—, halvår 4:—

INNEHÅLL:

EMIL HAGSTRÖM: Vintersol	3
LARS MADSEN: Missöden som en radioman minns	5
NILS FERLIN: Moln — Gammal Lek	8
BJÖRN HODELL: Mosebacke — en gång i maj	9
LARS AHLIN: Hur Mull-Svea blev funnen välsignad	11
HELMER GRUNDSTRÖM: Vart har vitran tagit vägen?	15
MARTIN NILSSON: Juldrapa	18
GUSTAF CARLSSON: Etter-Pelle	20
BIRGER VIKSTRÖM: Berömmelse	23
EMIL HAGSTRÖM: Marias Bröd	25
VIVI BRANDT: Strindberg och Bildkonsten	27
GÖSTA KNUTSSON: Ett Dussin Böcker (pristävlan)	28
LARS FREDIN: Rullgardinen	30
SCHACKSPALTEN: Julpristävlan	33
JULKORSORD	34

ILLUSTRATIONER: BERTIL BULL HEDLUND, STIG ÅKERVALL,
GÖSTA KRILAND, Maret KIROTAR, NILS HAHNE, MARTIN NILSSON,
NILS BRÄDEFORS, JAN AFZELIUS, PAVL STRÖYER

OMSLAGET av GÖSTA KRILAND

UNDER EN TID AV TIO ÅR

har nu De lungsjukas riksförbund verkat, och tidskriften Status har under samma tid varit språkrör för de idéer och mål förbundet upptagit i sitt arbetsprogram.

Vid en tillbakablick på den gångna tioårsperioden finner man många anknytningspunkter för jämförelser. Tio år är ingen lång tid, men sedan förbundet bildades år 1939 har det dock hänt åtskilligt på socialvårdens område. Därmed är inte sagt, att den nöd och förödmjukelse, som i stor utsträckning kan innefattas i de lungsjukas situation, är avlägsnad och inga problem skulle återstå. Alltjämt återstår mycket att göra inom tuberkulosvården. Eftervården för de tuberkulösa har ännu inte fått någon fast organisation, och den omotiverade smittorädsla — "bacillskräck" — som är ett svårt hinder för f. d. sanatoriepatienters sociala återanpassning är ingalunda försvunnen, därom vittnar bl. a. en del beklämmande historier, återgivna i pressen under detta års lopp. Men man kan dock rent allmänt fastslå, att det ljusnat betydligt även för de människor, som drabbats av lungtuberkulos. Vårt samhälles socialvård har nu helt andra möjligheter än för tio år sedan. Den medicinska forskningen har gjort stora landvinningar, nya medel mot tuberkulos har tillkommit och tidigare behandlingsmetoder ha med stöd av erfarenheterna utvecklats och förbättrats. Eftervården för f. d. sanatoriepatienter har inte minst genom förbundets arbete uppmärksammas. Offentliga, av samhället tillsatta utredningsorgan, ha framlagt förslag för att söka avhjälpa de brister en hittills försummad eftervård för lungsjuka innebär. Dessa förslag, som omsatta i praktisk handling, skola leda allt flera f. d. patienter till försörjning genom eget arbete, ha redan i viss mån prövats. Nu vänta vi på att reformprogrammet i dess helhet skall bli verklighet. Hittills gjorda erfarenheter visa också, att det är lönsamt ur samhällets synpunkt med en mera planmässig eftervård. De senaste årens resultat visa alltmera påtagligt, hur f. d. sanatoriepatienter, rätt placerade, kunna bli nyttiga och verksamma i näringsliv och samhälle. Det är detta betydelsefulla arbete inom svensk socialvård vårt förbund vill utveckla och fullända. Vi våga därför uttrycka en förhoppning om att vår läsekrets under kommande år skall visa oss samma välvilja, som kommit oss till del under den gångna tioårsperioden. Från vår sida skola vi så långt resurserna tillåter söka ge våra läsare värdefulla artiklar i sociala och medicinska frågor samt i övrigt såväl i kulturellt som skönlitterärt avseende befästa och stärka den ställning tidskriften Status uppnått som språkrör för landets tuberkulösa.

GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR

önskar

De Lungsjukas Riksförbund

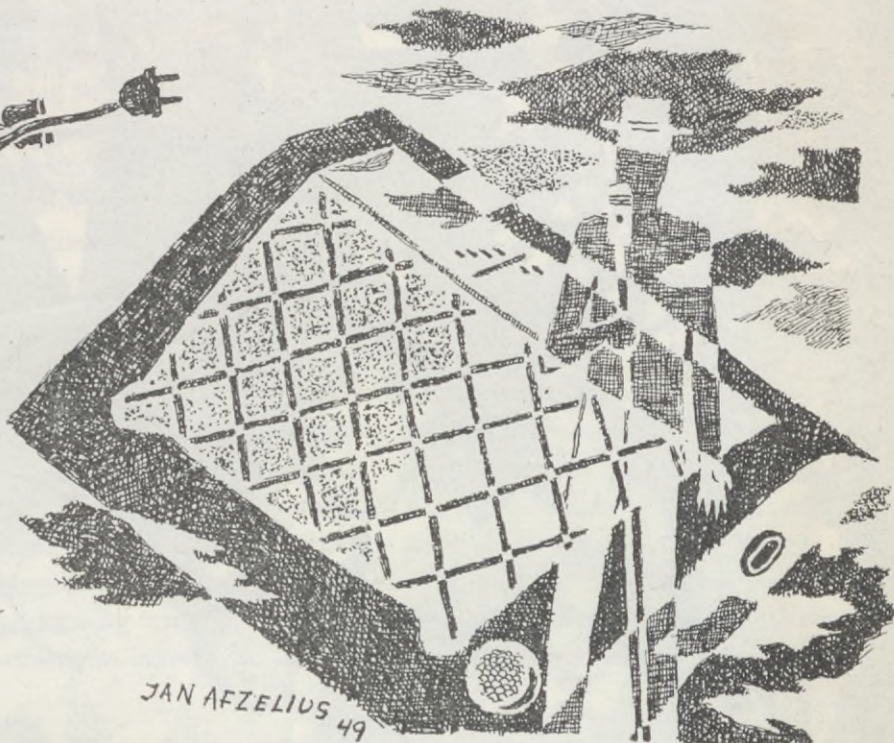
Red. av tidskriften Status

Missöden som en ra- dioman minns.

AV

LARS MADSEN

JAN AFZELIUS 49

ISST HÄNDER DET missöden. Det värsta är bara att man kommer aldrig ihåg dem efteråt. När man någon gång är riktigt trött och nersliten, så kan emellertid alla missöden sammangadda sig emot en och dyka upp i form av något sorts koncentrat, en mardröm av allt som kan hända en stackars hallåman, ett koncentrat av trasiga sladdar, felkopplade mikrofoner och glapande rattar, uppblandat med världsberömda storheter i trånga studios, där klockorna går tokigt och allt vad man tänker hörs i alla landets högtalare och ingenting av vad som skulle sägas når ut till lyssnarna. Har man då drömmen kvar i minnet, när man vaknar och sätter sig till att analysera den, så känner man så småningom igen bitar av verkligheten, sådan som man någon gång varit med om den.

Jag minns en gång. Jag kom trött upp efter en dags kontorsarbete för att börja studiotjänsten och skulle spela igenom ett grammofonprogram. Helt felritt har jag ännu aldrig lyckats sköta en grammofontimme. Den dagen var det särskilt förgjort.

Jag började med att misslyckas med en övergång mellan två skivor; i irritationen över detta lade jag sen omigen på del I vid nästa övergång i stället för del III. Stycket var ganska entonigt, så det var ingen som upptäckte misstaget, åtminstone ingen som anmälde missnöje! Nästa

övergång hade jag emellertid tur att få del II från ett helt annat musikstycke och en helt annan kompositör. Det var kanske inte fullt lika lyckat. Nåväl. Sedan jag uttalat några utländska kompositörers namn felaktigt och fått rättelse från ilskna, sakkunniga lyssnare, så började stiftet plötsligt gå i dödspår runt och

runt i samma ränna. Jag matade försiktigt med tummen och fick det loss. Det gick någon sekund och sedan var det i dödspår igen. Jag matade försiktigt med tummen för andra gången, fick det loss, det gick någon sekund, så satt det där igen. Den fina musikstunden höll på att förvandlas till ett spex för lyssnarna, en

"Barnens brevlåda"; samlad framför mikrofonen.

Julfirande hos Radiotjänst med Sven Jerring och glada småtingar vid julgranen.

skräckpjäs för mig själv. Nå, så upptäckte jag felet. Vid sista telefonerandet från ilsken lyssnare så hade telefonapparaten kommit att stå så att den stoppade gramfonarmen, som på våra uppspelningsverk har en lång hävarm bakåt. När jag så flyttade på armen, så rubbades telefonen och skivan gick ett litet stycke igen, tills telefonen på nytt tog emot. Det dröjde länge innan jag upptäckte telefonen, åtminstone föreföll det mig evigt länge.

Apropå grammofonmissöden: En gång hade de som ställer ihop grammofonprogrammet fått det för långt. När jag hunnit ett stycke in i grammofontimmen, upptäckte jag, att tre skivor måste förbli ospelade. Vilka skulle jag stryka? Jag strök skivor med Edvard Persson, Sven-Olof Sandberg och Karin Juel, som jag tyckte brukar förekomma så ofta ändå. Dumt nog bad jag lyssnarna om ursäkt

för att jag var tvungen att göra denna strykning, men jag lyckades klara gramfonprogrammet inom föreskriven tid. "En kort paus ett föredrag följer" kungjorde jag för allt folket och störtade lycklig till föredragsstudion. Ingen föredragshållare fanns där. Ingen föredragshållare satt i väntrummet. Ingen föredragshållare hade ännu gått in genom entrén. Vaktmästaren tittade på klockan och sade lugnande: "Än är det ingen fara på taket. Det är 10 minuter kvar tills han skall börja." Sådant kan hända. Jag hade fått för mig, att grammofonprogrammet måste sluta på en tid, då det inte alls skulle sluta och jag hade försyndat mig mot allt vad publikens gudar heter, när jag strök sagda tre personer. Telefonväxeln höll på att rivs ner. Nåväl, man får väl stå för sina misstag. Har jag sagt att ett föredrag följer, så skall det följa, alltså gjorde jag 10 minuters paus i programmet. När jag

under denna evighet vankade i korridoren, mötte jag chefen, Carl Anders Dymling. Jag anhöll omedelbart att få bli avskedad.

Tiden som skall passas är en piska över en radioman: Jag skulle en gång sända en barnpjäs med en pojke i huvudrollen. När tiden var inne, så fanns ingen pojke där. Vi tog risken och började utan honom, för han var inte med från första entrén. Pjäsen gick och nervositeten växte, ingen pojke syntes till. Just när vi kom till det ställe, där han skulle säga sin replik, kom repliken bortifrån ett hörn, och in klev han i studion, segerleende. Han hade gömt sig mellan ett par av de dubbla dörrar, som leder in till studion.

En annan gång uteblev en annan av barnprogrammets stjärnor. Vi startade även då pjäsen, men han kom inte. Vi tittade mellan dörrarna, men han fanns inte där. Den gången hade han helt enkelt glömt bort det hela, för det var kungajubileum i stan den dagen med korteger att se på, så han tappade bort sig på vägen till Radiotjänst. Då kom Per Lindfors förbi. Vi satte ett rollhäfte i handen på honom, och han spelade den lille gossen som gick på ängen, pratade med blommor och flirtade med fjärilar. Per Lindfors hade basröst just den dagen, men gjorde rollen med stor inlevelse, fast tre oktaver för lågt. Vänliga lyssnare sade sig inte ha observerat något ovanligt. Programmet sades stå på en hög nivå.

Apropå barnprogram: Sven Jerring hade åtagit sig att göra en svensk-dansk sändning för ungdom. Sven Jerring var ute och reste och kom hem någon vecka innan programmet skulle gå, men han skulle nog klara programmet i alla fall. Hur det var så fick han för mycket att göra och klarade inte programmet. När endast ett par dagar återstod, kom han till mig och bad om hjälp, och man vill ju gärna vara en god kamrat. Jag satte alltså igång att skaffa manuskript. Våra danska vänner hade redan gjort upp en plan, som vi kunde arbeta efter. Jag fick skaffa melodier, engagera sångsolister och artister, men tiden var för knapp till några repetitioner med Danmark.

Det skulle gå så till att en dansk flicka skulle visa en svensk pojke omkring i Danmark, och den svenska pojken skulle visa den danska flickan omkring i Sverige. Men så skulle den svenska flickan också sjunga en visa, och den hade hon inte fått repetera tillräckligt. Där förekom en övergång mellan tvenne tonarter. När vi då i sändningen kom till det stället, tappade hon bort melodin. Orkestern

Från grammfonarkivet hos Radiotjänst. Där förvaras alla våra önskeskivor...

gled omärkligt över och tog om från början. Hon sjöng om. När hon för andra gången kom till samma ställe, kunde hon fortfarande inte hitta melodin. Orkestern tog om för tredje gången. När hon kom till den där passagen igen svimmade hon, bars bort till en stol, baddades med vatten, och jag skickade in Wiggerskvartetten som sjöng "Varför ser jag tårar i Dina ögon", till situationen klarades. — Så skulle den svenska pojken visa den danska flickan omkring i Sverige. Hon ville gå i svensk skog. "Vad vill Du se", sade pojken. "Titta där i tallens topp, där sitter taltrasten och sjunger i kvällssolen." — Jag vred på en ratt, från vilken taltrasten skulle höras, i stället kom det kurr, kurr, kurr. "Och så titta ner vid tallens fot. Där ser Du orrtuppen, hur han sitter och spelar för sin höna." — Jag vred på tupp-ratten och de ljuvligaste taltrasttoner fyllde rummet. "Vad vill Du se mer", sa pojken. "Ska vi fälla denna 250-åriga fura?" "Ack, ja", sade flickan. "Då tar man först en såg", sa pojken "och sågar av furan vid dess rot." — Jag vred på sågratten och fick några raska livliga yxhugg. "Sen tar man yxan", sa pojken "och hugger av det lilla som är kvar". — Jag vred på yxratten och fick några fräsande sågdrag. "Sen faller den 250-åriga furan med ett brak", sa pojken. — Jag vred på brakratten. — Dödstyst!

Vid det här laget flöt svetten ner efter ryggen så det kändes hur den rann. Efteråt fick jag höra, att lyssnarna hade haft ogement roligt, men det var mer än jag vågade hoppas.

Sen skulle danska flickan visa svenska pojken omkring på Fyen och de gick upp i Odenses utsiktstorn. Det var många trappor att gå i, och enligt manuskriptet skulle svenska pojken bli trött och säga "Nej nu kan jag inte längre!" Sedan han utgjutit sig över landskapets skönhet sade han sin replik, "Nej nu kan jag inte längre", men det kom inget svar från den danska flickan. Hon stod nere i Köpenhamn och han i vår studio, och de skulle höra varandra via en hörtelefon. Jag gick fram till honom och sade: "Säg repliken en gång till. Hon kanske inte hörde." Han hade blivit nervös och stod där och svalde: "Nej nu kan jag inte längre." Fortfarande inget svar från Danmark. "En gång till", viskade jag till pojken. "Nej nu... (sväljning). Nej nu... (sväljning). Nej nu kan jag inte längre", skrek han ut. Fortfarande inget svar. Köpen-

hamn hade försvunnit. Där hade suttit en sömnig dansk tekniker och tyckt, att det hela var för förskräckligt. Så fick han plötsligt höra någon som sa: "Nej nu kan jag inte längre", och det var vad han hade tyckt hela tiden, så han drog ur en sladd och åstadkom därmed ett avbrott på förbindelsen mellan huvudstäderna. Vi skickade in Wiggerskvartetten, som sjöng "Gökotta i svenska skärgården" för de svenska lyssnarna. Innan vi sedan hade telefonerat igång det hela igen, så var skjortan helt våt.

Sedan stapplade man tillintetgjord från hela tillställningen och svor på, att man aldrig någonsin mer skulle hjälpa kamrater som åtar sig saker, som de sedan i sista minuten smiter ifrån.

Så nog har mardrömmarna stoff ifrån det som händer i radioarbetet. Bara man kunde komma ihåg det.

"Bland flugor och zebror" — ett spexigt uppträdande från april 1948. Personerna: Alice Babs, Gunnar Fellenius, Povel Ramel och Martin Ljung.

MOLN

Väldiga skäggiga moln hopade sej kring månen,
flöt ut till figurer . . .
Ser ut som en frescomålning av Michel Angelo
mumlade någon.
Plötsligt lösgjorde sej en gestalt
den förnämsta
och störtade ned mot jorden.
Det är ängelen Gabriel, tänkte jag,
den mohammedanske:
tretti kamelresor mellan vingspetsarna.
Vad bebådar han nu?

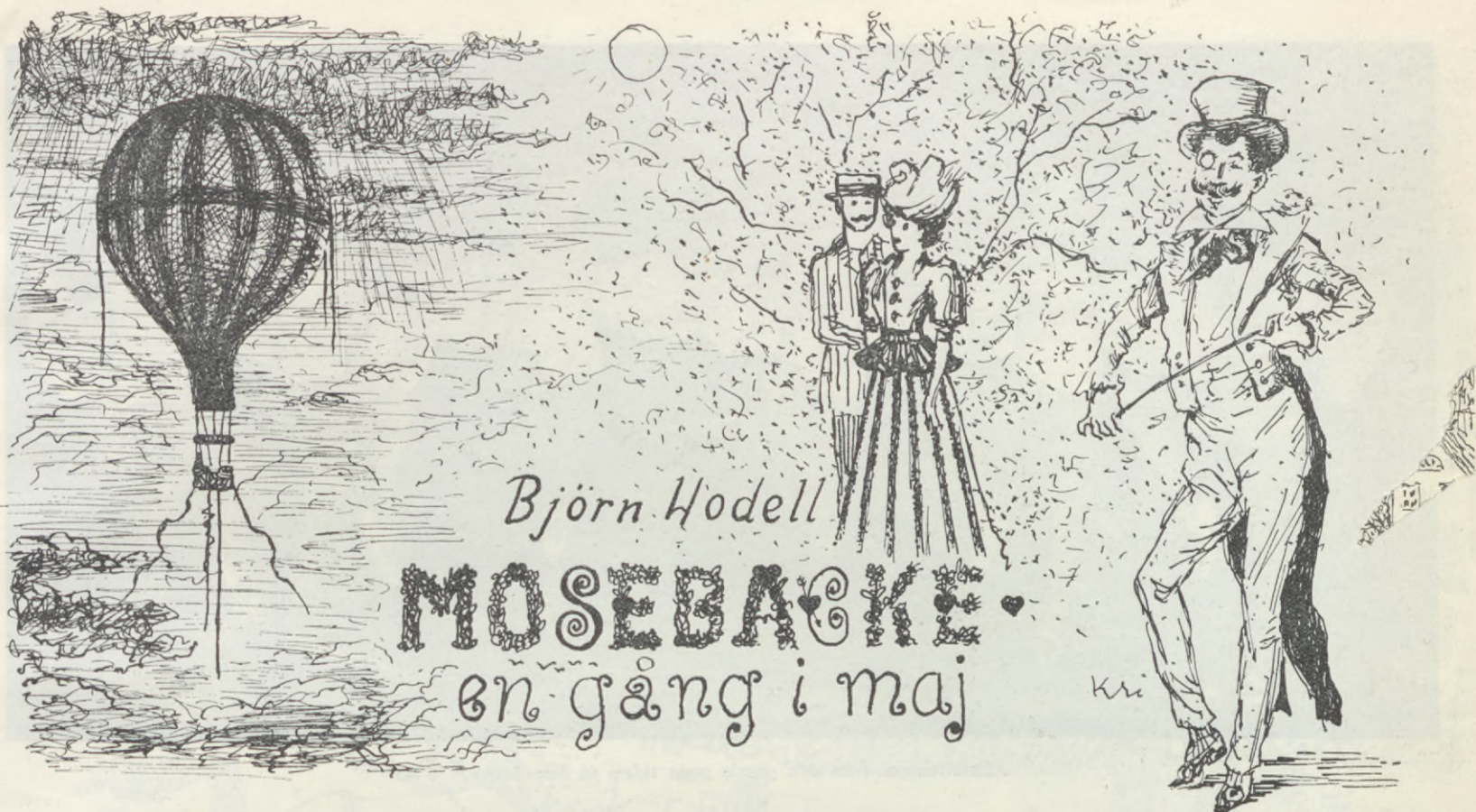

GAMMAL LEK

Se ålderdomen, hör skratten!
leken går över stock och sten.
Pojken hoppar på flinka ben
men ett-tu-tre är han datten.

Ulla Fustin

I en revyvisa från sekelskiftet heter det:

Till Mosebacke gå vi
och väl där en gång
så få vi skåda
sköna kvinnor små
i blå trikå, på huvet stå etc.

Ja, så gick det till en gång i världen uppe på Mosebackes höjder, men långt tidigare hade Backen haft sin första storhetstid. Det var under varietétidens glansdagar på 1870- och 80-talen, då in- och utländska varietéstjärnor av alla storlekar tävlade om publikgunsten. Då antog stället det mer anspråksfulla namnet Folies Bergère. En kväll inträffade något av sensation. En ung man, kostligt klädd i röd frack och grå hatt, stod plötsligt på scenen och sjöng:

Du tjusande Ki-Katarina
ej maken till dej kan jag få.
Och trots all min kärleks p-pina
jag älskar dej gruvligt ändå.

Sensationen låg både i kostymeringen och i förmågan att sjunga visan. Han hette Sigge Wulff. Inom några dagar var namnet på alla varietébitnas läppar och en kort men glänsande kometbana på varietéhimlen började. Den avslutades två år senare. Då låg den charmerande unge sångaren på bår och sörjdes av hela det kvinnliga och manliga Stockholm, som i honom funnit tribunidolen.

På en silverplåt å Sigge Wulffs kista läste man skaldens ord:

Vi gråter du? — Nej denna gång
nån tår ej fällas bör,
ty den som dör i sol och sång
han lever fast han dör.

Sigge Wulff upptäcktes, kaptan Rolla gör sin sista luftfärd, Gösta Ekman är dansing-boy m. fl. andra oroliga och roliga episoder.

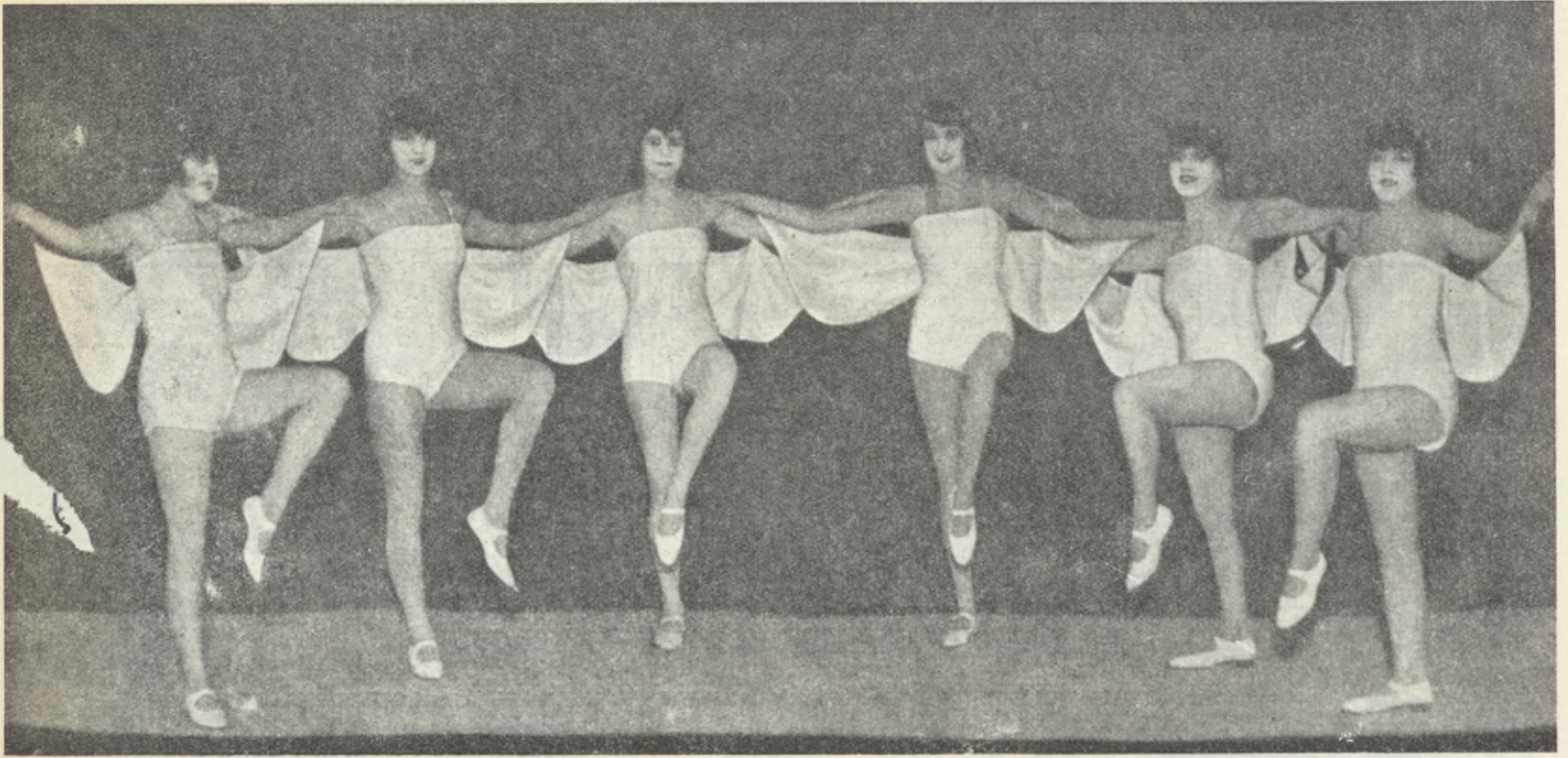
Så kom Rollakatastrofen i maj 1890. Rolla var en ung schweizisk ingenjör som erbjöd sig att göra ballonguppstigningar från Mosebacke, en sensation som stockholmarna bekantat sig med tidigare. Men Rolla ville även göra tricket att stående på ballongkransen kasta sig ut med fallskärm. Det var något nytt och mosebackedirektionen engagerade honom för

Carl Brisson, numera en av Londons och Hollywoods största charmörer.

några uppvisningar. Den första gick bra, men den andra blev också Rollas sista. Då ballongen började stiga, brast karbinhaken, vid vilken fallskärmen var fästad, och slog i mark. Luftseglarens öde var därmed beseglat. Ballongen steg allt högre och högre och försvann till slut som en svart prick österut. Förgäves väntade huvudstadsbefolkningen, som gått man ur huse, på att se Rolla kasta sig ut med fallskärmen. Ingen visste ju, mer än de vid uppstigningen närstående, vad som hänt. Först dagen därpå vid middagstiden spred sig nyheten om katastrofen, och väckte en oerhörd förstämning. Man hade hittat Rollas döda kropp i en vassvik ute i Askrikefjärden, samtidigt som man konstaterade att lufthjälten förfrusit uppe i högre luftlager. Innan tragedin bekantgjordes hade emellertid Mosebackedirektionen i annonser tillkännagivit att luftseglaren samma kväll skulle visa sig på Backens lilla friluftsscenen. En våldsam förbittring utbröt över direktionens tilltag, och man samlades i tusental ute på mosebacketerrasserna för att ställa den ansvarige inför Pontius Pilatus. Det gick till och med så långt att man stormade etablissemangets många lokaler för att finna upphovsmannen till annonsordern. Men denne hade då redan satt sig i säkerhet. Dagen därpå stängdes Mosebacke för en längre tid framåt.

När Mosebacke åter öppnade sina portar, var den gamla fläkten borta. Det hjälpte inte vad den nya direktionen kom med för attraktioner. Den publik som

Balettdamer från den gamla goda tiden på Mosebacke.

kom tillstädes, var ofta mindre till antalet än de på scenen uppträdande. Bland de namn som gått till varietéhistorien kan erinras om den välskapade Hulda Malmström — sedermera mosebackerevyernas uppskattade satkäring. Det var skön Hulda som i en visa bekänner:

Jo, pytt om mornarna
men sent om kvällarna
Ja, då mår Hulda bra.

I den glada Gerda Viberg hade den lilla scenen också en stor favorit. Visserligen hörde hennes repertoar inte till den allra sedesammaste, men med hatten på huvudet — alltid i frack — sjöng hon sina visor käckt och obesvärat. Som när hon efter sin beskrivna himlafärd möts i porten av Sankt Pär som vänligt säger: Stig då in min lilla vän! och pliktskyldigast svarar:

Usch nej, fy, det går ej an,
ty jag törs ej för min mamma
slinka in till någon man.

Med nöje minns man även Hilding Nihlén som på ett förträffligt sätt höll traditionen från Sigge Wulff och uppträdde som en välsjungande grilljanne samt trollerifarbror Robert Nordström, vars tallrikssnurrningar var häpnadsväckande. Av de utländska stjärnnumren stod högt i kurs Clara Happé, som med tiden blev tysk geheimerådinna i giftet med geheimerådet, f.d. cirkusdirektören Oscar Schumann och således farfarsmor till den yngsta cirkusgenerationen med samma namn. Där fanns också den sällsynt sköna Fansisca Carina, infångad i

Amors nät av en ståtlig svensk kavalleriofficer. Paret bosatte sig sedan utomlands. En tyska, sångerskan Cordula Alfonso, hade publiken mycket roligt åt då hon på en lustig tysk-svensk brytning sjöng den välbekanta filikromvisan:

Unt jack har luret pönder unt jack har luret
prest,
men kåssar har jack luret minst schuttihundertsex.

Några år före Rollakatastrofen hände en annan katastrof, som omskakade sinena bland mosebackepubliken. En om-

Gösta Ekman som dancing-boy på Mosebacke år 1910.

tyckt lindansare, som gjorde sin djärva balansgång på en ställina, spänd mellan teaterhusets tak och en större mast, uppställd på terrassen, störtade, då han kommit halvvägs på linan, i fallet bröt han nacken mot terrassens trägolf. Strax innan han störtade, såg publiken, hur han hade sinnesnärvaro nog att kasta ifrån sig balansstången som föll ned på undre terrassen, därvid undvikande en fruktansvärd olycka bland publiken.

Vid sekelskiftet var Mosebackevarietén en slags högborg för svensk atletik. Här samlades på söndagsmiddagarna starka karlar från alla landets hörn och visade prov på styrka och smidighet. 100-kilos vikter jonglerades i luften och väldiga kulstänger pressades till rekord. Jättestarka karlar, vars namn än i dag nämnes med vördnad av söderkillarna: En Axel Överstén — perfekt gentleman på tio- och tolvpundare — bröderna Ryländer, de bägge kompisarna Oscar Jonsson och August Wahlund, the strongest men in the world, som de sedermera kallades, och slutligen Arvid Andersson — Starke Arvid — lika styv rekordlyftare som brottare — och vår egen Calle Sven, nu njutande sitt otium som godsägare utanför Stockholm. Ett av Wahlunds kraftprov var då han lyfte en spelande orkester på 2 man. Från ett bälte om livet löpte en lina, kopplad ihop med musikestraden. En böjning framåt, ett ryck och hela orkestern dinglade i luften. Mätt på kraftproven blev Wahlund droskkusk i huvudstaden för att sedan hamna som polisman

(Forts. å sid. 31)

Vesta buss kedlund

Hur Mull-Svea blev funnen välsignad

EFTER STANS BRAND i slutet av 80-talet kom det förstas byggnadsarbetare hit i stora hopar. De kom från när och fjärran, mest söderifrån, som naturligt var, men också norrifrån och inifrån landet i väster. Det var inte mycket som fordrades på den tiden för att få folk att kalla en byggmästare. Ibland behövdes det bara en stor trut.

Getatå blev naturligtvis skonad av branden, skyddat som det låg, uppflugit i bergdalen. Branden svepte fram genom "Gropen" men svedde också malmarna svårt. "Fåfånglighetens Gryta" var det som blev illa bottenbränd med kyrka, stadshus och bankpalats, kopphus och horhus och allt annat som hade makt. Av de tusentals hemlösa var det inte många som sökte tak över huvudet uppe i Getatå. Dels var det överbefolkning redan innan branden däruppe, dels ansåg de flesta att Getatå inte var fint nog. Då lönade det sig mera att bo i tält mitt i centrum och mitt bland ruinerna och låta landets samlade välgörenhet titta in och beklaga och fördela. Till och med kungen

Av LARS AHLIN

och drötningen skickade bidrag, så en del rojalistiska tältboar kände sig nästan tillhöriga kungahuset. De påstod att de åt apanagemat och tuggade apanagesnus och gick i apanagekläder.

Så småningom gav emellertid branden också Getatå nånting: Mull-Svea. Så var det alltid. När Getatå fick nånting då var det alltid en människa hon fick. Kom något annat då var det alltid Getatå som blev taget.

Mull-Svea kom norrifrån. Hon var född i nordligaste Ångermanland, nästan mot lappgränsen. Som många kanske vet så fanns det knappast nån landsända i hela riket där folk var så vidskepliga som där i mörkskogen. Lite naturmagiska är man visst än i dag däruppe efter vad som hörts. Hon kom inte hit ensam utan i sällskap med far sin och sina fem bröder och hon var på intet vis märkligast av dem åtminstone i deras ögon.

De kom allesamman i tre långforor lastade med verktyg, mat och nödvändigaste bohag för ett halvårsviste. Så fattiga var

de på intet sätt. Fadern körde första hästen, satt där längst fram och smackade, sträckte på sig ibland och såg förbi hästrumpan när så behövdes. Mera sällan vände han sig om för att se längre bakåt än två alnar. Pojkarna fick se till så att de höll hans fart. Hände något, och det gjorde det nån enstaka gång, bland annat därför att tjälen just höll på att gröta fram, så hade de ju sina unga strupar att skrika med och sina friska ben till att springa med om så skulle vara. I hans fora fick pojkarna aldrig sitta, och det hade naturligtvis glatt dem om de nånsin hade kommit på tanken att det skulle ha varit möjligt.

Mull-Svea däremot, som alltid måste sitta eller ligga bakom faderns rygg, drömde ofta om hur det skulle vara att få sitta hos pojkarna. Inte som om hon trodde att det skulle vara bättre där än hos fadern, nej, men omväxling är bättre än det enahanda. För när hon somnade, och det hände ofta, hade förstas pojkarna gjort och sagt som fadern. Petat på henne lömskt och försmädligt med kli i näsan eller ryck i håret eller dask mot skinkorna om hon hade råkat somna på magen.

Men då hade det varit nån av pojkarna och inte fadern, nån av dem som hade gormat: "Storsnora, häv hit lite te tugga." Storsnora eller nåt annat av allt det hon blev kallad.

Gubben skulle ofta ha nånting annat i mun än tungan. Han fick munsvett som kor när han tänkte på salt, och då skulle han prompt ha en skiva hådrimmat fläsk eller ett snitt av en fårviol eller rentav en bit spicken sill. Så hade inte han binnikemask så... Dessutom ältade hans huvud siffror så kolossalt att han blev torr och urlakad så att han behövde vattna sig med jämna mellanrum. Så han drack när de rastade! Närpå som hästkrakarna.

Om han tuggade tobak som alla andra ändå, hände det att Svea suckade som det första när hon tumlande letade reda på sig själv ur sömnen och letade efter tugget som han prompt skulle ha.

De hade byggt mycket längs bottenkusten mellan vårar och höstar, gubben och pojkarna, mest baracker åt sågverksfolket. För det var ju på den tiden då folk välde ner mot kusten, blinda och dåraktiga som fjällämlar ett lämmelår. Blir de inte dränkta tillsist i Bottenhavet så är det väl annat som dränker dem förr eller senare, menade gubben. Sågkaparna, maskinerna, lungsoten och rotlösheten. Fans löss, kallade han verkarna och trodde kanske fortfarande att lämlarna trillade ner på jorden och vettlösa kryllade omkring när Fan så där vart tredje år kardade pälsen sin ren. Så gubben föraktade det han reste med sina händer och försökte göra det så lurigt som möjligt, men visst gladde han sig åt pengarna som hans händer håvade in. Därskapens boningar blev i alla fall glädjens mynt, särskilt när de klingade om vintrarna i hans rimfrostade skogar.

Och nu välsignade han branden som hade brutit ut sommarn innan och hade kraft att förakta också stadsborna. Det underliga hade hänt att två städer hade brunnit ner precis samma torra midsommardag. Visserligen bodde han ungefär mitt emellan de där städerna, men för honom hade valet inte varit svårt för den skull. Han hade alltid tyckt att det gick lättare att förakta söderut. Det var så mycket gammalklokt folk norröver, hade han upplevt, som genomsådande stirrade på en ur lugna ögon, som om de nyss hade lyft dem från "gammel böckera", från Martini Lutheri Kyrko Postilla eller från Swebilii cateches. Söderöver var folk mera i snurran, blicken stannade varken länge eller såg så särdeles djupt.

Mull-Svea tog han med sig allenast för

att det skulle klinga desto fyligare i hans vintrar. Fast hustrun grät då han tog också henne så hon blev mol allena i sommarskogen med kor och gris, vallar, potatistäppa och kornfält. Och modern som dittills aldrig hade sagt ett ont ord om Sveas stackars åbåke till kropp, hon spotade nu på sin dotter hon också — försvann i skogen en natt och kom tillbaka först nästa dags kvällning och sa att nu föddes inga fler barn av henne. Kåda klibbade ännu i hennes mungipor, men gubben skrattade bara och sa precis som det var: att hennes nattspring hade varit till överlopps. Det var sju år sen månblodet hade slutat droppa från henne.

Då togs sinnesförvirringen ur hennes ögon och mungipor, och hon satt där och kände sig så mager och torr som hon var, sa inte ett ord till någon så länge de stannade hemma, men bröt till en kosvans som veckan efter höjde sig i brunst efter tjur.

Mull-Svea var 16 år första sommarn hon blev tagen i följe. När hon kom till den brandskadade staden var hon 18 år fyllda. Hon lagade mat och höll efter kläderna deras. Det var hennes göra. Köpa upp fick hon aldrig. Det gjorde gubben själv. Både han och pojkarna var ense i viljan att ha henne instängd mellan de väggar de kom att bebo.

— Göm dig under fällarna, sa han när de under färden nalkades folk eller folk nalkades dem.

De hade aldrig sett något så tjockt som Svea, och som de nu en gång var inrättade så upplevde de att deras egna kroppar på något sätt blev tvivelaktiga när folk såg på dem efter att först ha sett på Svea. Släktskapet binder och var ju den skapnad ur vilken de alla hade framgått. Människor har vett att skämmas för gökungar, sa gubben. Ja, så var deras vett och hade inte vettet för pengar varit det starkaste av gubbens vett så hade Svea fått stanna kvar hos mor sin i sommarskogen.

De låste helt sonika in henne när de om morgnarna gick till sitt arbete, och Svea var för stor i kroppen för att kunna klämma ut sig fönstervägen. De första två somrarna gjorde det henne förresten lika, för de känslor som levde i hennes väldiga hullbolster var tappade ur deras förakt, och hon hade ingen tanke på att hon kunde uppfattas på mer än ett sätt, eller att hon var möjlig till något annat. Moderns viskningar hade visserligen varit söta, men att de var annat än sagor hade aldrig fallit henne in, njutningar man smälter tills man blir tom och sig själv igen. Ty detta hade hon hört om sig själv:

i tidens tider var hon det enda flickbarnet som jorddragningen inte hade blivit jorddragning för. En jorddragning fordrar tystnad för att ha sin verkan, människotystnad i torsdagsnatten. Men de hade aldrig kunnat finna nån dragerska som hade kunnat tiga, berättade fadern. Sju torra gummor hade försökt varsin gång, men fniss hade det alltid blivit när de hade stoppat in henne i hålet under jord och rot. Inte ens jorden hade velat välsigna henne.

Men här i tredje sommarn kom det andra tankar och känslor i Svea. Det nya hade kommit genom hennes ögon av allt fönstertittande, och genom hennes öron av allt hon snappat opp ur lytta väggar och trossbottnar och av ord fällida i förbifarten. Så en lördag hände någonting. Fast den lördan var precis som alla andra lördagar var den det inte för henne.

Bröderna och gubben städade alltid undan sin vardagslunk varje lördag. Deras ögon och kroppar och ord blev andra, det breddades något i dem och då flöt det fram en annan människa som inte var arbete och så och så ska vi göra med våra händer. Som när de plockade ihop arbetsverktygen och la dem i en ordnad hög, så plockade de bort arbetslunken ur sig själva under lördagsmiddans ceremonier. De tvättade sig noga och såg på resultatet när det var färdigt, drog handen ur handduken och höll upp den för att se — precis som en kvinna. De rakade sig också och de yngre bröderna petade till och med naglarna. Dessutom skulle pojkarna ha nånting som doftade i håret och skorna ville de ha blanka. Gubben såg efter om kavajkragen hade mjäll och tog fram skjortvecket och klämde en krage runt halsen. Steg för steg las lunken av. Och den här lördan kände Svea så starkt att det gick upp i hennes huvud och blev till tankar: nu breddas dom för att kunna släppa fram begäret och för att kunna ta emot tillfredsställelsen — precis som när man öppnar munnen för att ta emot maten, ta emot njutningen, detta som inte tillhör en, som bara lever upp när man låter något komma in i sig, något som man sen smälter ner tills det inte finns i en längre och man åter är sig själv.

Hon såg genom fönstret att de gick ut till sagan när de gick ut om lördagskvällen, och moderns söta viskning började fladdra som en fjäril mot hennes öra, de viskningar som modern viskat innan Svea hade blivit tagen ifrån henne. Hon satt kanske en kvart och lyssnade, men då började det pocka i henne. Pocket ville inte ha minnet av en saga utan sagan själv. Hon började vanka av och an mel-

lan väggarna men där var ingen saga till att finna.

Hon måste ut!

Hon måste få något att stoppa i sin kropp så att njutningen kunde börja spinnas och hon fick känna sig förbytt så länge smältningen pågick.

Svea försökte med dörren, men fast hon spände sina 140 kilo emot den sprang den inte upp. Då försökte hon med fönstret men fick bara ut en arm, ett ben och sitt huvud. Blåmärkt stjalpte hon ut sitt hullbolster på golvet och grät med händerna tryckta mot munnen, drömde för första gången att en smärt flicka som var hon reste sig ur detta yppiga kött som var hon.

Men när mörkret kom grät hon inte längre. Hon hade fått ögonen på en sågsvans som hade blivit hemtagen för filning under söndagsdås. Med hörseln mot grannarnas tystnad lyfte hon av fönsterhalvorna och började säga i fönsterkorset. Grannarna hade förhinder att lyssna då lördagsnjutningen hade skingrat dem till olika förlustelser, fann hon och sågade allt djävare i fönsterkorset. Då kom några bultningar och sög fast hennes hörsel mot väggarna. Handen låg stilla i sågskaffets holk. Hon hörde att det var en käpp som slog mot ena väggen. Gumman

Rut som låg till sängs med söndervärkta leder... Om henne hade hon hört talas. Så hon flinade stumt och arbetade vidare tills hon kunde slå ut det som hindrade henne från utgång.

Sen var det bara att skjuta bordet intill fönstret, att sätta sig på skivan och hasa ut ben och kropp tills fötterna tog mark. Barhuvad, utan ting eller värde i händerna försvann hon i mörkret. Men sagan fann hon inte annat än i luften den första natten, ty när hon hade gått några steg blev hon rädd att gå mot folk, ty där folk var fanns sex som kunde snappa upp henne och föra henne tillbaka mellan väggarna. Hon vände söderut och bort från själva stan, och det var därför hon kom till skogarna som kransade Getatå. Begäret, som hade öppnat henne, fick blott byten ur luften, men i luften levde julinattens värme och markerna doftade, och när hon nådde bäcken fick hon lyssna till dess rena vattenklockor. I bäckslutningen la hon sig i en sandskrevla som lyste hudgul genom mörkret. När hon körde ner fingrarna kände hon att solvärmens ännu mättade sanden. I skrevan somnade hon men sov där inte hela natten. I sömnen hörde hon lockrop och vaknade utan smärta och vandrade vidare

för att vinna det som gick att vinna ur nattens juliluft. Med långa revor av linnéa i händerna somnade hon den andra gången mot mjuk, torr mossa som rasslade som sand när hon rörde sig.

Solen värmdes varligt fram henne ur sömnen. Hon låg länge och gäspade, men det lät som mjuka och långsamma vattenkluck. Som ett barn låg hon och vaggade sin kropp i trivsel tills törsten fick henne på benen. Då gick hon till bäcken och drack, sköljde kinderna och speglade sitt hår. Hon hade sett att det fanns blåbär i skogen. I mer än en timme vankade hon omkring och plockade i sig av vad riset bjöd. Hennes tunga och läppar blev snart blåa som vissa hundars. Tyst som en björnhona vaggade hon omkring. Ibland satte hon sig mitt bland riset och plockade rent så långt händerna nådde. Hon tänkte inte på fadern eller bröderna. Hennes fantasi vägrade att måla ut deras upptäckt, ty nu hade de säkert funnit att hon hade gett sig iväg, till och med "pig-tjusarn" som alltid kom hem först med solen.

Svea blev mätt och stjalpte sig bakåt och låg och sög på ett strå. Efter en stund kände hon att hon måste resa sig. Enkelt och naturligt som ett djur förrättade hon sitt behov under öppen himmel. Hon lyfte

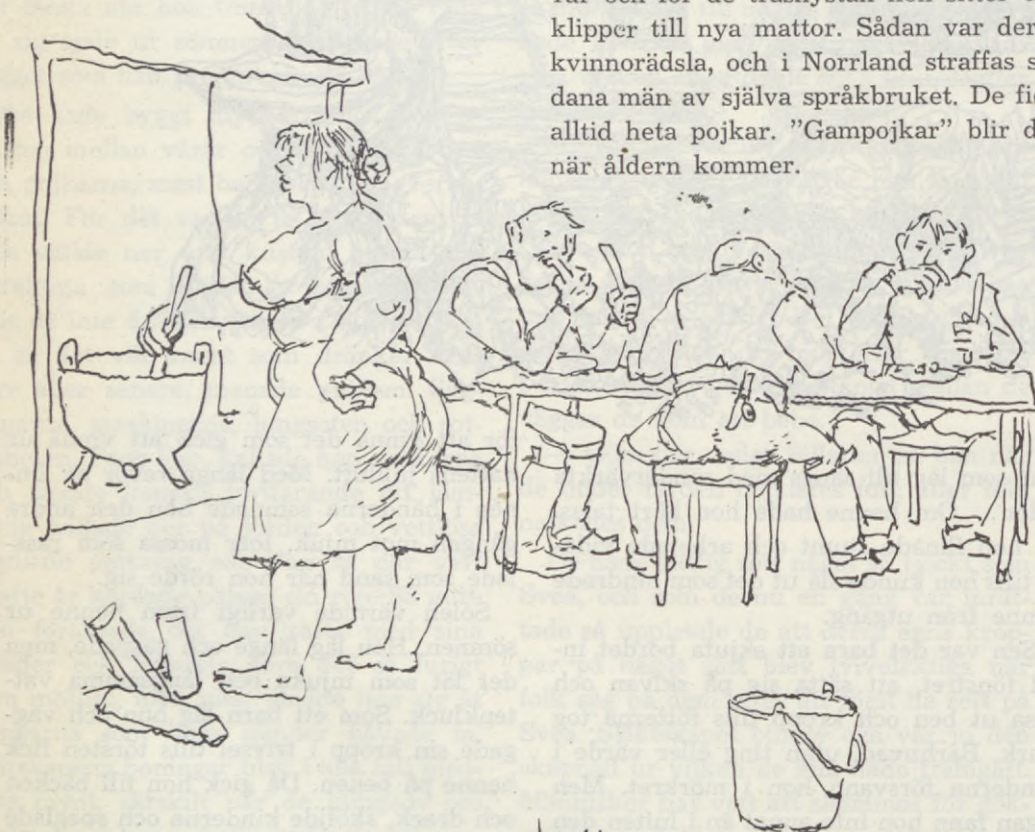
upp kjolen, lät den hänga som en klocka över huvudet, vaggade snart av lättnad.

Just i den ställningen blev hon funnen välsignad.

Tre karlar kom nämligen genom skogen, tre sura och tvärstumma karlar, som strax innan skulle ha svurit mot varann om de hade måst öppna munnen. De kom från en timmerkoja djupare in i skogen, från skogen bortom bergskammen (mot det hållet sluttade berget ner i havet varsamnt som en väldig och söligt grön sjöhävning). Karlarna var getatåare och karlar mer än karlar annars, ungarkarlar med gemensamt hushåll, gemensamt som det blir för såna: varsin flottiga stekpanna, varsin obäddade säng, varsin hög med smutsiga strumpor. Golvet hyrde de gemensamt, så det blev aldrig skurat. Fönst-

brottet kom bedövningen och allt gick nu i lunk inom det uthärdligas gränser. Men i bländningens ögonblick kände var och en att den ene inte var den andre lik. Då stod de med varsin stekpanna också inför livet.

Ändå var det så att alla tre var lika rädda för kvinnor och av samma orsak, inte för kvinnornas kött men för kvinnornas band, för alla vardagstimmarna med en kvinna, för känslolägena från det kvinnan vaknar tills hon lägger sig; hon med sina grytor och hål och gropar som män ska fylla, till och med hennes känslor är hål, ändå muddrar hon i mannen dan i ända: ord vill hon ha, pengar, mat, kläder, ungar, ömhet vill hon ha, ömhet för den gröt hon slår upp och för den strumpa hon stoppar, ömhet för det golv hon skurar och för de trasnystan hon sitter och klipper till nya mattor. Sådan var deras kvinnorädsla, och i Norrland straffas sådana män av själva språkbruket. De fick alltid heta pojkar. "Gampojkar" blir det när åldern kommer.

bull

ren likaså, så dem tvättade ingen. Bara kortleken delade de runt mellan sig. De hyrde storrummet i Karlbergs uthuslänga, hade faktiskt bott där hela tre år. Annars var det ingenting märkvärdigt med nån av dem. De jobbade i skogen om vintrarerna och nere i hamnen om somrarna, det sista endast om det ville sig väl, mest bestod deras sommararbete av hantlangning vid byggen, dikesgrävning och annat påhugg i grov stil.

Utom kortlapparna och brännvinet hade deras lika vanor knutit dem samman. Men de tillhörde inte folk som grubblar över varför och därför. Olusten kom alltid över dem som åska och blix. Så de såg inte mycket då heller, men bländade kände de hur det var ställt. Efter ut-

Och i lördags hade de stått och divlat vart de skulle ta vägen med helgen. Ner i Gropen till nån billig hamnhora eller upp i skogen med kort och brännvin? Det blev skogen och sura hade de vaknat ur fyllan och tvärtysta hade de plockat i ryggsäcken och gett sig iväg ner mot Getatå. Köttet brann i dem och de såg var och en i sin ensamhet vilka dumma jävlar de var. Det grävde i dem långt nerifrån barndomen och det svepte kallt emot dem högt uppifrån den ålderdom de ännu inte hade upplevt. Svepet kom med både tydlig bild och doft, ty den som en gång har sett det minns hur fattigvårdens allmänna gubbsal ser ut, och den som en gång känt det minns hur gubb-piss luktar. Det som kom nerifrån var för

sammansatt för att bli till en enda bild och en enda doft och besvärade dem därför på annat sätt — som hungerskorr i magen.

Modern, se!

Försummad och kantstött höll hon ut alla sina tomma grytor, alla sina ofyllda hål och gropar, allt detta som kallas för elementära behov. Vad kan en pojke göra åt det, en liten snorvalp som bara kan hjälpa modern att gråta över allt det tomma? Tårar vårdar ingen så grovt försummad kvinna. De rinner tvärs igenom bristerna som mannen och fadern vållat. Om mannen hade gråtit ändå! Men aldrig! Han hade blivit förhärdad i sin avita, och då tar hon sin son på armen och låter honom gråta med henne över alla sina besvikelser. Men göra faderns skada ogjord kan aldrig en son hur han än anstränger sig.

Men då lyste Mull-Sveas blanka rumpa emot dem över blåbärsriset, och en munter och fyllig lystnad grep dem genast. Kort blev deras tid: ett solsakta rullande nu över plätten i skogen. Adjö med barndom och ålderdom! Här står tre pilska karlar och gluttar bakom varsitt träd. De blev kvicka och säkra som om deras liv plötsligt hade fått regler och handlingarna blivit en lätt boll som de samspelta kastade emellan sig.

De la ikull Svea i riset och använde henne, la ner henne på magen med glada grepp, två satt hukade och höll hennes armar, medan de flåsade fram hennes välsignade förtjänster i ord som Svea aldrig hade hört, den tredje njöt ordlös.

Svea låg hela tiden tyst med ansiktet tryckt mot riset, tålig i köttet och bortbytt i känslan av orden. Aldrig hade hon blivit prisad för förtjänster. Aldrig hade hon blivit använd som njutningsmedel. Hennes lycka växte primitiv och stark, sög sin växt ur det säkraste av allt: det medfödda, det som är från begynnelsen, solens och regnets välsignelse över rättfärdiga och orättfärdiga. Därför fick redan den andre som ordlös njöt av hennes kropps förtjänster känna att han inte bara använde henne utan att han själv blev använd.

När allt var över behövde de inte springa mellan stammarna som våldtäcksmän. Svea skrek inte förbannelser och ve över dem. Inför dem hade hennes medfödda förbannelse, denna tunga och oformliga kropp, blivit befunnen välsignad. Hon följde därför med dem till det stora rummet i Karlbergs uthuslänga och blev deras hushållerska, och eftersom hon inte var skapad som andra kvinnor låg karlarnas kvinnoskräck tyst och stum.

Vart har vitran tagit vägen?

Av HELMER GRUNDSTRÖM

NTRESSET FÖR spökhistorier blossar upp då och då även i vårt land. Oavsett det sporadiska intresset förefaller det dock som om spökena för en vissnande tillvaro. Det är nog i sista momangen som museiintendent Mats Rehnberg och Etnologiska undersökningen beslutat sig för en landsinsamling av spökhistorier. Notvarpet blir med all säkerhet givande. Ljud- och ljusfenomen etc. uppenbarar sig oavsett vilken tid vi lever i; härvidlag har elektriciteten och värmeelementen inte lyckats eliminera allt detta oförklarliga som vi med ett gemensamt ord kallar för spökerier.

Helt annorlunda är det med skogsrået och vitran. Dessa mytiska väsen tror ingen av den uppväxande generationen på. Man behöver dock inte förflytta sig mer än 25—50 år tillbaka i tiden för att hitta byar och hela socknar i övernorrländska bygderna där man överlag kunde svära på vitrans existens. Skogsrået var mer sällsynt; det var mest isolerade kolare som råkade ut för det. Men vitran förekom lika vanligt i husen och byarna som ute i markerna och det finns än i dag åtskilliga av de äldre som kan berätta om sina möten med den. Enbart från min barndom erinrar jag mig omkring dussinet viterhistorier och med redaktionens tillåtelse ska jag här redogöra för några av dem.

Kains efterkommande.

Innan jag gör det vill jag först besvara frågan: vad är vitran? Vitran är Kains efterkommande. Det står visserligen i Bibeln att Kain gick bort ifrån Herrens ansikte och bosatte sig i landet Nod, öster om Eden. Men enligt folktron i mina lappmarker var det inte tillräckligt att Gud vredgades på Kain och satte ett märke på hans panna. Han gjorde hans släkt osynlig, skingrade den över världen och dömde den till underjordisk tillvaro. Det är därför viterfolket lever samma liv som

andra folk fast i osynlig måtto. Vitorna kan vara särlingar eller bilda familj och de håller sig med kreatur och bohag. Men de har också förmågan att visa sig för människor och det är från dessa ögonblick mötena med dem härrör sig. De kan vara både onda och goda och det inträffar att de får för sig att enlevera en människa. Anar denna människa oråd och hinner nämna Guds namn i tid blir hon fri, i motsatt fall nödgas hon stanna hos vitorna hela sitt liv. Man kan också fånga en vitra eller vitrans boskap genom att kasta en bit stål över dem. Nån direkt fruktan för vitran märkte jag inte i min barndom. Man accepterade den och man undvek framförallt att stöta sig med den och irritera den. Stod man på god fot med den behövde man inte befara nåt obehag; motsatt fick man vara inställd på represalier och hämnd.

Den olämpliga lagårdstomten.

På en gård i övre Ångermanland lade man märke till att det inte stod rätt till i lagårn. Korna var oroliga, de sinade och nattetid förde de oväsen, bölade och stampade. Ibland om mornarna hade de flyttats om i båsarna. Andra mornar var hela besättningen frigjord från tjudren. Satt hustrun eller pigan och mjölkade hände det att en osynlig hand slog omkull stävan. Ett par gånger var bräder ur lagårdsgolvet oppbrutna.

Det hela var mycket tråkigt, ty hemmanet var bördigt och gårdsfolket hade ingen tanke på att flytta därifrån. Det såg dock ut som det var den enda utvägen. Men så en natt stötte husbonden hop med en främmande man när han var bak väggen i ett ärende. Mannen verkade mycket bekymrad och han berättade att han tillhörde en viterfamilj som bodde alldeles under lagårn. Det var svårt att bo där, ty kornas urin rann ner på deras matbord och fördärvade både maten och aptiten. Nu hemställde han att husbonden skulle flytta lagårn så att grannsamman kunde återställas.

När vitermannen framfört sitt ärende försvann han. Husbonden tog sig en allvarlig funderare sen han lagt sig och samma sommar lät han riva lagårn och byggde opp den på ett annat ställe. Sen dess hade man inte längre nåt obehag av vitorna. Korna mjölkade t. o. m. mer än andra kor i byn. Och det troddes allmänt att vitorna gav dem extra mat om nätterna som tack för att lagårn flyttades.

Den olycksaliga stenbrytningen.

Olyckligare gick det för en äldre hemmansägare i den lilla skogsbyn Flyn i Tåsjö socken. Ute på åkern fanns en stor sten som han länge velat ha bort. På den tiden var dynamiten okänd och hemmansägaren tog en dag itu med den med en

Hela tiden var han vid full sans och varje gång han lämnades ensam kom en ung kvinna fram till sängen och anklagade honom för att ha dödat hennes barn.

hävstång. Hemmansägaren var en ovanligt stark man och han lyckades slutligen rubba stenen och få den att kantra över. I samma ögonblick stenen stälpte hörde hemmansägaren liksom ett avlägset barnskrik och samtidigt märkte han att kraften försvann ur hans kropp. Med knapp nöd tog han sig in, vit som ett lärft i ansiktet. Han fick av sig kläderna, kom i

säng och dog efter tre dygn. Hela tiden var han vid full sans och *varje gång han lämnades ensam kom en ung kvinna fram till sängen och anklagade honom för att ha dödat hennes barn.* Hon var viterkvinna och hade sitt hem under den stora stenen och hon berättade att han klämt ihjäl barnet med hävstången. Gårdsfolket fick veta hur det var och när hemmansägaren dött vågade ingen röra stenen eller det närmaste området omkring den. Först långt efteråt, när det blev nya ägare, sprängdes stenen och forslades bort. Då fanns viterfamiljen inte kvar; i byn gissade man att den flyttade strax efter det stenen rubbades och barnet klämdes ihjäl. Men den hämnades med att ta liv för liv.

Den blödande tån.

Inte fullt så illa gick det för en yngre man som en sommardag var ute i skogen. Han sparkade av okynne till en liten mossig stubbe och kände hur det stack till i foten. När han gått en stund kände han att det var nåt galet med foten och begav sig hem. Han hade kängor med höga skaft och då han tog av sig den som satt på den fot han sparkat med var den full med blod. Då förstod han att han sparkat en vitra och han skattade sig lycklig över att han inte straffats värre. Men från den dan vågade han inte sparka till vare sig stubbar eller stenar i skogen.

Gästabudet.

En dag skulle en trettonårig flicka gå gent över skogen till en grannby. Ungefär halvvägs upptäckte hon en trevlig rödmålad stuga som hon aldrig hört talas om förut. Det rök ur skorstenen och *vänliga människor kom ut och bad henne stiga in och spisa med dem.* Inomhus var det prydligt och fint, servisen var av glänsande silver och den mat som dukades fram var den läckraste flickan sett i hela sitt liv. När alla satt sig runt bordet knäppte flickan händerna och började läsa bordsbönen. Men hon hann inté längre än till "I Jesu namn..." förrän alltsammans försvann och hon fann sig sittande på en granstubbe med ett par torra kvistar i knät. Då förstod hon att hon gästade vitorna. Flera gånger efteråt försökte hon i sällskap med andra hitta platsen med granstubben men det misslyckades. Och hon var glad för att hon inte hunnit smaka av läckerheterna, ty det hade kunnat hända att viterfamiljen velat ha henne kvar för jämnan.

Vänliga människor kom ut och bad henne stiga in och spisa med dem.

Den utvalda.

Det ödet höll på att drabba en flicka som arbetade en sommar i fäbodarna. Hon var ensam och satt försänkt i tankar på fäbodvallen. Plötsligt vimlade det av viterfolk omkring henne. Alla var högtidsklädda och de berättade att de skulle fira bröllop. Brudgummen fick hon också se. Han var lång och ståtlig och hon fick veta att de utsett henne till brud. Ur en stor kista plockade de fram en brudkrona, glänsande smycken och en vit brudslöja samt allehanda vackra och dyrbara klädesplagg. *De bad henne kläda om och hon gick bort till kistan och ämnade göra som de sagt.* I sista ögonblicket släppte emellertid förlamningen och hon nämnde

Ur en stor kista plockade de fram en brudkrona, glänsande smycken och en vit brudslöja samt allehanda vackra och dyrbara klädesplagg.

Guds namn. Då försvann hela brudföljet och grannlåten och hon stod åter ensam. Då blev hon så rädd att hon sprang andlöst ner i byn och från den dagen såg man till att hon inte behövde vara ensam i fäbodarna. Och nåt viterfolk såg hon aldrig mer.

Flyttningen.

Fjärdingsman Olof Hallin från Lavsjö by i Dorotea socken var en resolut och realistisk man. På gamla dar berättade han dock om en viterflyttning han fick vara med om. Han var ung och ogift och en lördag kväll föredrog han att stanna hemma i stället för att gå bort till dansen. Han hade lagt sig och var nära att somna när han hörde nån ropa utanför. Självklart nog trodde han att det var några kamrater som försökte skoja med honom. Han låg därför kvar, men efter en stund hörde han att det ropade igen. Och nu blandade sig ko- och getskällor med ropen. Då skyndade han opp, öppnade fönstret och såg sig omkring för att se var kreaturen fanns. Han upptäckte dock inga kreatur fast skällorna och ropen närmade sig. Då förstod han att det var vitorna som flyttade. Allt närmare kom ropen och skällklangerna. Det var många vitermänniskor och många kreatur och karavanen drog alldeles förbi fönstret. Han hörde tydligt hur vitorna pratade med varandra och manade på kreaturen, han uppfattade de olika klangerna i skällorna, getterna bräkte och enstaka kor bölade. Men han såg ingenting fast det var lika ljust som på dagen.

Det var Olof Hallins enda upplevelse med vitorna. Han är död nu, men jag minns att han förklarade att han vilket ögonblick som helst kunde gå ed på vad han berättade. Han var minst av allt nån fantasimänniska och därför gjorde det relaterade ett outplånligt intryck på lyssnaren.

Korna på slätterängen.

För omkring 30 år sen lade ett par familjer, som bodde vid en liten sjö, märke till några kor som betade på en slätteräng på andra sidan sjön. Ängen var oslagen och det harmade åskådarna att korna skulle förstöra grödan. De väntade en timme på att den försumlige vallpojken skulle uppenbara sig och fösa bort dem. Men ingen vallpojke dök opp och korna gick fram och åter i det gröna gräset. De båda familjefäderna rodde då skyndsamt över för att rädda vad som eventuellt var

kvar av den nertrampade och avbetade ängen. Men när de nådde fram fanns inte korna kvar. Och ängen låg orörd; det fanns inte ett enda spår av en koklöv på den. Då förstod de att det inte kunde vara några andra kor än viterkor de sett. För säkerhets skull tog de reda på om några kor tappats bort den dagen i byn. Men den dagen hade inte nån av vallpojarna och vallflickorna tappat några kor. Det var alltså viterkor man sett!

Kvinnan som badade.

Att vitrorerna kan vara snälla och t. o. m. hjälpa en ur livsfara fick en flottare erfara i Bodums socken i Ångermanland. Det var tidigt på våren och flottarlaget låg fast i motvind. Provianten började tryta och det föll på en av arbetarnas lott att ro längs den ett par mil långa sjön till en by där det fanns handelsbod. Sjön var isfri, men det låg fortfarande isflak i vikarna och groparna och kärren i skogarna var fortfarande täckta av tjäle och is.

När flottaren kommit ungefär halvvägs fick han se en kvinna komma ut på en skoglös udde. Det fanns ingen som bodde åt den kanten och flottaren vilade på årorna och betraktade kvinnan som fortsatte längst ut på udden. Där plockade hon av sig kläderna och gick spritt naken ut i sjön. Där lade hon sig i vattnet, plaskade och simmade av hjärtans lust och föreföll att i högsta grad njuta av sitt bad.

På den tiden badade man inte ofta — och framförallt inte kallbad — och flottaren blev så perplex att han vände båten och rodde bort mot udden för att ta reda på vem det var som vågade sig ut i vattnet vid denna tid på året. Hela tiden höll han ett öga på kvinnan och hon fortsatte att plaska och simma omkring utan att ta nån notis om att han närmade sig. Han

Där lade hon sig i vattnet, plaskade och simmade av hjärtans lust och föreföll att i högsta grad njuta av sitt bad.

var inte mer än ett par hundra meter från udden då båten girade till så att han för ett ögonblick förlorade udden och kvinnan ur sikte. När han ändrat kursen upptäckte han att kvinnan var försvunnen. Det var ännu besynnerligare, ty dels hade hon sina kläder på stranden och dels kunde hon inte försvinna från udden utan att han skulle lägga märke till det.

Hans första tanke var att hon drunknat och rodde skyndsamt fram till udden, drog upp båten och började se sig om. Men han kunde inte upptäcka en skymt

av vare sig kvinnan eller hennes kläder, inte heller fanns det några tecken eller spår på att nån varit där.

Innan han hämtat sig från den första häpenheten mulnade det hastigt och ögonblicket efteråt bröt en storm fram som kom hela sjön att koka av skummande vågor. Stormen var så våldsam att flottaren skulle ha varit prisgiven om han befunnit sig ute på sjön. Hans kamrater var också säkra på att han förolyckats. Nu befann han sig i säkerhet och när stormen bedarrade om några timmar kunde han fortsätta till handelsboden och fullfölja sitt uppdrag.

När han vid återkomsten berättade om sin upplevelse förstod alla att han räddats av en viterkvinna. Än en gång hade det visat sig att vitrorerna ville människorna väl när de inte själva blev ofredade...

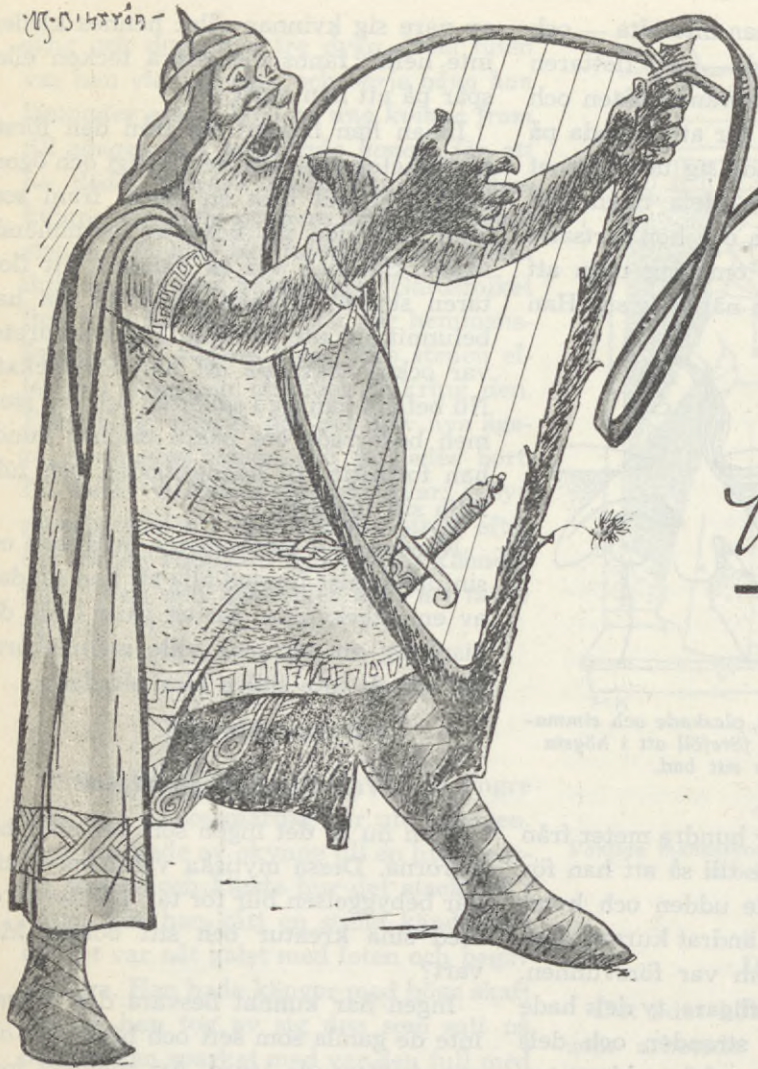
Vart har de tagit vägen?

Men nu är det ingen som ser eller hör vitrorerna. Dessa mytiska väsen trivs inte när bebyggelsen blir för tät. Då flyttar de med sina kreatur och sitt bohag. Men vart?

Ingen har kunnat besvara den frågan, inte de gamla som sett och hört dem och som fortfarande lever. Att spökerna fortfarande rumsterar om på prästgårdar och i gamla slott får vi med olika mellanrum erinringar om. Men ingen ser längre några vitror och ingen hör längre klangen från deras koskällor. Vart har de flyttat?

M.K.

Guldrapa

av
Martin Nilsson

Ja, det är sant — vårt lands natur
har inga brister, eller hur?
Men ändå skälls vårt land ibland
helt rätt och slätt för Krångelland,
vilket beror på, att vi har
sen gammalt alltjämt ännu kvar
vårt paragrafpedanteri
i statens kvarnmaskineri.
Där hjälper inte argan list
och gnäll och skäll och pappersbrist,
ty kvarnen aldrig stilla står —
nej, om den än i tomning går
så mal den ständigt, hög och bred,
sin byråkratiskt torra säd.

Här står jag åter, i en gard,
som gammal krönikör och bard,
att kväda högt vid harpoklang
min aktuella versharang
om huru vi, och enom var,
i land och rike levat har
det år som gått, samt hur vi må
i år vår jul med fröjd begå.
Min röst, för mitt raljanta skämt,
har jag i durklang vackert stämt —
men allt som uti moll skall dras
avbasas i min harpobas.
Välän, gott folk, nu slår jag an
mitt strängaspel så gott jag kan,
och låter eder ta en titt
på vårat land i vinterritt;
se hur det böljar, mjukt och lent,
naturligt oskuldsfullt och rent.

Men vi, som nutidsfolk, är bra,
trots att vi ofta måste ha
en liten käpphäst då och då
som vi kan ta en ridtur på;
ja, efter vad jag hör och ser,
har vi behov av många fler,
så därför tror jag, lite var
rent av ett stall av hästar har
som alla står i spiltan snällt
avvaktande allt aktuellt.
Och deras namn är: Ditt och Datt,
och Budget, Index eller Skatt,
och Kaffe, Socker, Fläsk och Kött,
och Blått och Gult och Ryssligt Rött.
Men störst och främst, det är ändå
den käpphäst helst vi rider på,
som till Regeringen är döpt.
Tänk, dessa år, vad den har löpt
i tidningsspalter, riden grant
utav jokejen Kverulant.

Ack ja, här kveruleras brett
om allt som sker och allt som skett,
och allt som inom kort skall ske —
men store, milde herre je,
låt oss få lämna detta snack
av muckan, suckan, ve och ack,
och unna oss en smula frid
i vårt folkhems julatid.
Där sprintar svenska farsan bråd,
ity, han undfått har den nåd
att skaffa mynt till mat och dryck
för julens stora gala-svyck;
fast denna kosing smälter strax,
i morsans händer, bort, som vax.
Men som vår farsa även fått
allt julklappsshoppet på sin lott,
då hela doppardan han tar
sig ledigt, och som blixten far
bod in, bod ut, och in igen
och ut, och in i ännu en —
ifall han är på kosing rik.
Men, när han plundrat var butik,
då är hans plånbok, hipp som happ,
så tom som hos en fattiglapp.

Jaha, så kan en farsa ha't —
och morsan sen, som fixar mat,
kan också ha det trassligt ställt
där hon, som om det livet gällt,
står mitt i kökets stök och bök,
likt 12:te Karl, i os och rök.
Och ungarna är jämt i spring,
som torra korvskinn far dom kring
bland pappersbråte, ljus och lack,
uti sitt julklappslackarsmack.
Allt måste gå med kläm och fart —
och sen de fått paketet klart
då kommer deras värsta pärs:
att plita hop en flugig vers.
Men snälla ni, förlåt mitt snack —
till julbordet genast gack,
och bänka er i ro och frid
och ge er sedan allan tid
att skåda varje god syrpris
för gommasmak och magaspis
som våran husmor dukat här,
om hon av rätten matull är.
Och enligt gammal gästfri sed
som följts i många långa led,
vi säger nu, när allt är fritt
att: mitt ä ditt och ditt ä mitt —
så hugg er för, och lämpa in
tills ni blir korvstoppsrund och stinn.
Men, om ni blir för slö och lat
av mat och dryck och dryck och mat
och tycker luften känns så kvav
så att ni helst vill tuppa av —
då harpans strängar tvärt jag slår
och ryar: Hej och klang, gutår! —
släng kniv å gaffel och servett,
sen opp å hoppa, högt å lätt,
och ta en långdans, hand i hand,
runt vårt Kringelkrångelland,
och visa, vem som helst, hur kul
man här kan ha, trots allt! God Jul!!

Usch, tänk att handla sej så pank —
för mindre kan man nog bli krank —
ty är man hemifrån en mil
och inte har ett cent till bil
och ej till buss och spårvagn ens —
då må ni tro det bittert känns
att kånka på en blytung last,
i synnerhet när man i hast
har lovat frugan komma hem
till matdags, senast klockan fem.
Väl hemma, är han sur och arg,
och sugen som den värsta varg;
men när han gruff- och gluffat slut,
han bums till tomte klutas ut
med lösskägg, luva, kolt och säck,
att dela ut sitt julklappssmack.

GUSTAF CARLSSON ETTER-PELLE

ETTER-PELLE är gårdfarihandlare. Tre, fyra gånger årligen kommer han tjavande. Särskilt punktligt inträffar han höst och vår. Vid dessa tidpunkter är det säsongens "nyheter" han bjuder ut.

Etter-Pelle är ingen ungdom längre. Gubben är flitskallig och de få hårtestar han har kvar är grå. Men han är vid gott hull. En utmärkt fysik har han också. Med van, stabbig gång kavlar knallen genom socken efter socken. Hopbundet över axeln bär han "lagret"; en stor, brun väska och ett stundom ganska omfattande paket. Det runda, blanka ansiktet är svettigt. På den kala huvudsvålen syns också oftast svettpärlor när äskdängarn lyfter på mössan. Med den breda, buliga näsan nosar han rätt på om det luktar kaffe i stugorna. Han försöker även vädra sig till hurdan affärslusten är.

Egentligen heter den vandrande köpmannen Manfred Pettersson. Namnet Etter-Pelle har han fått för sitt stundom sura humör. När inte kommersen går som handlarn vill, råkar han lätt ur gängorna.

— Etter-Pelle kommer ...

Ett sus av olika sinnesstämningar går genom stugan i Liden, då gubben varnas utanför fönstret. Husmor, pigan och gamlamor tittar på honom i smyg genom rutan. Alltid kommer knallen köksvägen. Han kliver oförskräckt på om det är aldrig så stökigt. Liden är en gård Etter-Pelle sällan driver förbi. Den ligger litet från allfarvägen. I sådana hem går det bäst att göra affärer. Gårdfarihandlarn råkar på alla skogsvägar. Han har reda på alla små stugor och känner innevävarna i desamma.

I köket i Liden regerar mor Ottilia. Hon står vid bakkbordet när Etter-Pelle varnas där utanför.

— Isch! Etter-Pelle ... Va ska han här å göra? muttrar hon innan gubben öppnat dörren. Ottilia kan inte med äskdängarn. Han har lurat henne på ett klänningstyg en gång. Tygmängden var mindre än vad handlarn uppgav. Obehaget av en för trång klänning kan hon inte glömma. Hustrun i Liden är föga intresserad

av gubbens väska. Hon hälsar på handlarn, svarar på hans tal, men gör ingen notis om Etter-Pelles ärende. Bakningen upphör hon inte med. Dunk, dunk — —. Degklimp efter degklimp ältas och formas till runda bröd, som omsider skall göra sin färd in i ugnsvärmen.

Men gårdfarihandlarn öppnar väskan med en smäll. Väsklocket faller ut över golvet. Butiken är öppnad. Krämarn börjar plocka i sina varor. Med sedvanlig svada berömmar han de olika föremålen. Strumpor. Undertröjor. Kalsonger ... Prima kvalitet. Etter-Pelle radar upp travar omkring sig. Väskans innehåll skänker en viss tjusning. Fabriksdoften sitter ännu kvar i plaggen. En främmande, eggande atmosfär fyller rummet.

— Ska inte frua ha någe'? frågar han. De här kalsongera ska ho köpe å ge gubben sin. Bättre kalsonger har han aldrig hatt. Känn på kvalitén ska ho få si.

Ottilia nämner, att hon inga pengar har. Men sådant vill inte Etter-Pelle höra talas om.

— Penge? Då kan ho få låne å mej! Hämt hem dä här bare!

Åskdängarn är enträgen. Med nytt mod plockar han i väskan. Strumpeband. Näsdukar. Säkerhetsnålar... Framför pigan slänger han upp ett par färggranna förkläden. Han har slipsar, skosnören och schaletter. När gamlamor i Liden hör nämnas om schaletter, kommer hon framstultande till väskan. Med livligt intresse börjar hon syna huvuddukarna. Vecklar ut dem och tummar på tyget.

— En å femti? Nä, nä. Gamla Emilia ska ingen schaletta ha.

— Dä ä för dyrt, tycker hon.

Men hon släpper inte dukarna. Blickarna förråder hennes ägandelust.

Nu vädrar Etter-Pelle affär.

— Köp en schaletta, faster, sär han. Ta den här röe och blå, så får ho fästman om lörda kväll å ä omgift te näste gång ja kommer...

Emilia hyssjar smått förlägen åt handlarn och hans galna prat, men i dag är Manfred Pettersson på gott humör.

— Köp schaletten, faster! En å fyrti, sär vi för den.

Men gumman prutar. En och fyrtio är alldeles för mycket. Till sist bjur hon en och tjugofem. Så börjar dragkampen. Handlarn vill sälja fast han gärna vill ha mer. Och Emilia önskar sig schaletten. Något behov har hon inte av den. Men hon kan ju lägga den i byrålådan så länge, fast hon har minst ett dussin huvuddukar där förut. Etter-Pelle håller på varan i det längsta. Gumman prutar. Det är en förströelse och en fröjd för den gamla bara det. Hon lirkar och prutar en god stund, ser på andra varor och hör efter priserna. Sällan är gamlamor utanför Lidens gårdsplan. Nu frossar hon i handlarns lager samt drömmer sig tillbaka till gångna års stadsfärder och butiksbesök. När det blir för långsamt för Etter-Pelle slänger han till gumman schaletten.

— Ta'n för en å tjugefem, brummar han.

Emilia har vunnit dragkampen. Förnöjd hasar hon i väg efter några slantar. Se'n kan den gamla öka på lagret i byrålådan med ännu en duk.

Men inte heller Otilia vill handlarn släppa utan att det blir någon kommers. Kalsongerna bör hon köpa åt mannen sin. Bästa Lahmans! Köper hon inte plaggen nu, så ångrar hon sig sedan, menar åskdängarn. Med plirande ögon följer Etter-Pelle kvinnans rörelser samt söker utforska möjligheterna för en affär. En tolvskilling prutar han själv av på det åsatta priset, det må vara hänt. Och trickset

— Gamla Emilia ska ingen schaletta ha — dä ä för dyrt, tycker hon. Men hon släpper inte dukarna. Blickarna förråder hennes ägandelust...

hjälper! Otilia kan sen inte tåga utan börjar pruta en 25-öring, hon också. Knallen ger sej inte ögonblickligen. Prövande drar han ut på tiden litet, men snart går han med på summan. För skams skull kan då bondhustrun inte annat än ta emot plaggen. Inte hade hon haft stor tanke på någon köpenskap. Nej, nej. Men Ville, karlen hennes, behöver väl ta kalsongerna i bruk nå'n gång.

Så knäpper handlarn igen väskan. Packningen slängs över axeln. Kommer sen är slut. Med en blinkning åt pigan går knallen sin väg. Fruntimren i Liden tittar efter honom genom rutan. Med olika känslor begrundar de besöket. Otilia är närmast missnöjd. Pengarna hade hon behövt till mera frängande behov. Karin, pigan, skrattar åt gubbens manér. Men gamla Emilia synar ännu en gång sin schaletta sorgfälligt och länge innan den packas ner bland de andra i byrålådan.

Under tiden stabbar gårdfarihandlarn Manfred Pettersson över kullarna till nästa gård. Många gånger har han gått här. Vägens vindlingar känner han. Puh! Väskan tynger och vårsolen gassar. Knogigt är det och kommersen går skralt. Etter-Pelle kalkylerar och räknar medan han trampar vidare: En schaletta och ett par kalsonger i Liden, två par strumpor samt näsdukar i Örö, ett tygstycke och kalsonger i Bergbo. Jo, jo. Det är resultatet av förmiddagens arbete. I ännu några stugor har han varit inne, men det går inte att göra affärer i alla hem. Tiden är upp och nervänd. Yrket lönade sig bättre förr. Nu är det "diskhängarna", som för-

stört gårdfarihandlarns vällovliga näring. Hade han dock från början brukat slantarna förnuftigt, skulle han vid det här laget ha varit välbärgad karl, knallen. Brännvinet har emellertid varit hans ungdoms- och mannaårs last. Nu är det försent att reparera vad åren brutit. Men gårdsbiten han äger, vill han ha skuldfri, innan han slutar med vandrarlivet. Och Manfred Pettersson har sina drömmar. De grå husen där hemma ska färgas upp och lysa röda och granna en gång. Själv vill han bli herre inom egna stugans väggar och slippa bo ihop med den i hans tycke kitsliga svägerskan samt brodern.

Snart är handlarn framme vid nästa gård. Björkängen ligger där ljusst och lövskogsomkransat. Inne i köket sitter två unga töser och syr då Etter-Pelle kliver på. Krämmarn mönstrar fram sitt soligaste leende inför den kvinnliga fägringen. Hans ögon plirar belåtna och glupska mot de unga damerna. Medan väskan slås upp serverar han några av sina vanliga kvickheter. Den yngsta fnittrar också road åt gubben. Hon har hört, att Manfred Pettersson kallas både Etter-Pelle och Klappman. Det senare namnet har han fått för sin benägenhet att vilja klappa fruntimren här och där i gårdarna. Så värst lockande skulle det inte vara att bli klappad av knallens pösiga händer, tycker flickan. Men namnet och gubbens miner roar henne. Den andra kvinnan, den nyvordna moran i huset, hyssjar åt sin yngre, uppspelta syster. Samtidigt tänker hon på, att en annan gång är hon kanske ensam hemma. Lill-syster har hon inte all-

tid hos sig. Då kan det vara mindre trevligt när drivare kommer.

Men handlarn plockar i sina varor. Kalsonger, skjortor, schaletter och slipsar radas upp.

— Köp en slips åt fästman, envisas Etter-Pelle och håller upp en färgglad halsduk framför den skrattlystna jäntan.

— Hämt den här, säger han.

Men flickan nojsar och har roligt, när hon ser den färgskrikande slipsen. Nog har hon kastat ögonen på en yngling alltid, men inte skulle hon ha lust att ge honom en dylik gåva. Slipsen är omodern, menar tösen. Så är det med det mesta handlarn har. Den unga jäntan gillar blott sådant som är modernt. Inte heller ungdoman har någon köplust. Det är andra saker hon vill skaffa till hemmet än skjortor och kalsonger. Gubben får plocka ner sina varor och stänga sin väska. När han lämnar Björkängen gör han nästan skäl för namnet Etter-Pelle. Äskdängarn muttrar och småsvär. Kvinnfolket i Björkängen var ena odjur, tycker han, fast inte föreföll de oävna i synen. Nej, Ida, gammalmoran i gården, hon som dog i höstas, var då bättre. Visst prutade hon rent befängt, men alltid gjorde hon någon affär med Manfred, när han kom.

Och så vandrar Etter-Pelle åter vidare. Vårklar är dagen. Det doftar från skog och mark. Sipporna lyser i snåren. Väskan klappar taktfast mot knallens bröst. Packningen är hans vän och hans plåga. Snart ligger Granhultsbyn framför honom. Sinnet är åter ljust. I första gården där Snål-Alfred bor, går Etter-Pelle aldrig in. Alfred och Kristin är gnidna av sig och ser blott till sig själva — liksom Manfred Pettersson. Men hos Hellmans hälsar handlarn på. Där står middagsmaten på bordet och vandrar känner sig sugen. Utan vidlyftigare resonemang får Etter-Pelle slå sig ner vid bordet tillsammans med husfolket. Efteråt lämnar han någon vara för förplägnaden; en av sina sekundaköpta och omoderna saker. Men på det viset äter handlarn billigt. Nattlogiet klarar han av på samma sätt.

Se'n går Etter-Pelle Granhultsbyn runt med sitt lager. Smilande och inställsamt kliver han på i de olika gårdarna. Mest är det kvinnorna han träffar hemma. Manfred skämtar och gycklar litet. Köken är utan undantag platsen där väskans innehåll radas upp och affärerna försigår. Somliga låter sina ögon fångas av varorna och deras färger. En fläkt av glädje samt simmande dofter från nya plagg följer i alla fall med Manfred Pet-

tersson och hans väska. Där det finns barn kretsar de nyfikna kring gubbens lager.

— Pass på och köp billigt, manar handlarn på husfolket. Hämt dä här! Gör ni inte dä blir ni lessne etteråt. Penge? Dä får ni låne å mäj...!

Den unga jäntan gillar blott sådant som är modernt — inte heller ungdoman har någon köplust.

I en gård skryter Etter-Pelle över hur mycket grannen har köpt. I nästa kök han kommer in i framhåller han, att grannmoran där intill velat köpa både det och det, men hon hade inte pengar. Båda slagen av talesätt kan ha effekt. Huvudsaken är att knallen får husfolket att lossa på slantarna. Manfred är en filur. I en by, där gårdarna ligger tätt, ser innevanarna gärna litet snett på varandra under vardagens nötning och möda. I ett svagt ögonblick vill man hävda sig, om så blott inför en gårdfarihandlare, visa att man har det lika gott ställt som grannen eller rent av bättre. Penningpungen kommer fram. Det blir kommers av. I ett och annat kök kanske kaffepannan åker på spiseln till Etter-Pelles ära.

I sådana stunder trivs Etter-Pelle. Med en belåten min räknar han ner sina pengar samt dricker kaffe och doppar bullar i godan ro. Pratar han litet på ryggen om folk under tiden, gör han sig inte sam-

vetskval däröver. En enastående personkännedom har knallen skaffat sig under sina färder. Nyheter har han alltid att tala om. Folks svagheter och egenheter känner han till. De som nyss gynnat honom genom att köpa varor, kan han strax efteråt sitta och förlöjliga. Hanna borta i Bergbo prutar och gnider utan hejd. Greta, en av granhultshustrurna, har gjort en förlöpning i ungdomens heta år. Och gamlamor i Liden — faster, som knallen alltid benämner äldre kvinnor — hon köper schalet var gång han kommer! Endast sina egna svagheter tiger Manfred med.

Ibland händer det förstås, att äskdängarns frispråkighet efteråt kommer till vederbörandes öron. Stämningarna skiftar. En grannkvinnas tunga kan löpa lika lätt som kramgubbens ibland. Nästa gång Etter-Pelle kommer till byn, kan det hända, att en mora, som tidigare både handlat av honom samt bjudit på kaffe, inte köper något alls. Kort och snävt avfärdar hon den smilande figuren. Då består sällan Manfred Petterssons humör rycken. Med en smäll slår han igen dörren bakom sig samt försvinner. Och åter tittar en mora efter honom genom rutan. Etter-Pelle! Vedernamnet gör han skäl för, knallen, tänker hon.

Så vandrar han sina färder, Etter-Pelle. Helst går han småvägar och stigar. I skogarnas djupa ensamhet småpratar han för sig själv. Bland skogsbygdens folk är det han mestadels gör sina affärer. Från socken till socken går hans väg. Ofta medför han nyheter, som stimulerar handelslusten. Har konkurrenter varit före honom grälar han däröver. "Diskhängarna" kan knallens tankar inte försona sig med. Att en butik med sina många hyllor och fack bättre än väskan motsvarar den nya tiden, kommer han aldrig att erkänna. Nej för Etter-Pelle har gårdfarihandeln ännu kvar något av naturnödvändighet och — poesi. Den stinna väskan kan ännu sätta känslor i svallning då locket smäller upp, tror han. Fabriksdoftande plagg och färggranna tygbitar tjusar och lyser upp i köken. Tynande pyr numera lustans eld inom honom. Nu är Manfred gammal och kärleksleken är slut. Namnet Klappman bär han ändå med sig från den tid när blicken hade en annan sugningskraft och händerna förföriskt rörde vid unga kvinnors höfter. Med korta, stabbiga steg går han. Han puttrar och småsvär och kalkylerar. Någon gång kanske han även gnolar en stump. Det är när väskan blivit lätt och kommersen gått bra. Då har drömmen om skuldfri gård och nyfärgad, röd stuga liksom kommit närmare.

BERÖMMELSE

Av BIRGER VIKSTRÖM

SALLAN BLIR en bonddräng omtalad och berömd. Han går där på gården och gräver i jord och lera, sprättar dynga och plöjer åkrar, flyttar på stenar som ligger där de inte ska ligga och är i övrigt behjälplig med alla dessa småsysslor som ger dagarna en prägel av ett evigt och envetet enahanda.

Jo, tänkte jag, nog är man utan storhet och berömmelse alltid. Man är en fördömd nolla, den saken är klar, en obetydlig kugge i jordbrukets och boskapsskötselns större sammanhang, en bonddräng rätt och slätt som ingen talar om. Fick man bara en chans att uträtta något särdeles ovanligt så skulle allt förändras, tänkte jag; något som inte hörde till en bonddrängs egentliga arbetsområde, något med fläkt av äventyr och hjältedåd.

Där kom så bonden, som jag jobbade

hos, att tala om sin eka en lördag. Det var strax efter midsommar och bonden hade lust att fiska. Men ekan, som han behövde för den sakens skull, låg parkerad i en strandvik sex kilometer uppåt älven. Där låg den till ingen nytta och där skulle den väl få ligga, menade bonden. Det var besvärligt att hämta den. Nu skulle jag förstås göra mej märkvärdig utan att någon egentligen bett mej om det. Jag erbjöd mej att hämta ekan på kvällen. Sånt gör inte en bonddräng alla kvällar. I hans jobb ingår sällan så pass äventyrliga detaljer.

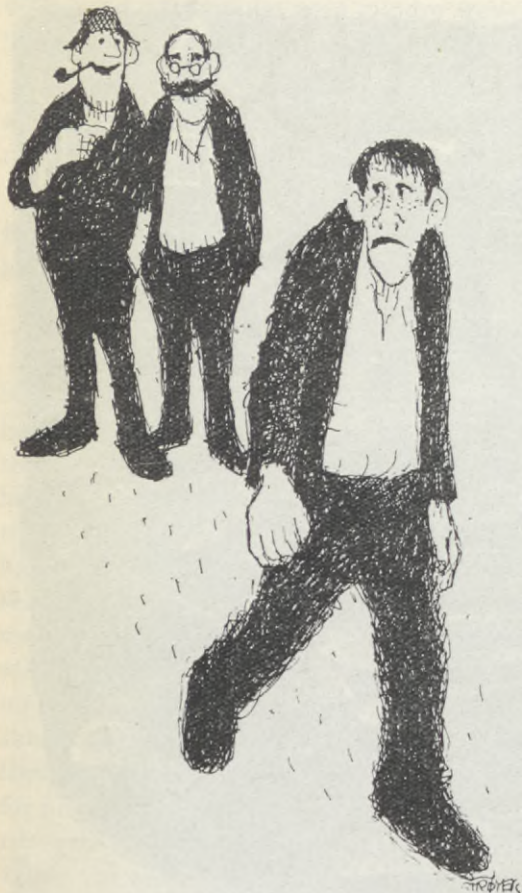
Bonden blev förstås belåten över min tjänstvillighet. Han gav mej herrans välsignelse, och en massa goda råd om hur jag skulle ro, för att inte hamna i timmerbommar och annat elände på vägen; jag tog min cykel och trampade iväg efter landsvägen längs älven. Mitt ansikte speg-

lade obetvinglig energi och glad förväntan medan myggor förföljde mej och sommarkvällens alla dofter fyllde luften. Det var stilla lugnt, varmt och ljust: ett ljus som mot midnatt skulle övergå i skimrande dunkel men aldrig i mörker. Älvens breda vattenstråk delade dalen, en och annan kådglänsande timmerstock simmade i det lugnblanka vattnet, följde den sakta strömmen mot havet.

Vilken sommarkväll. Att sitta i en eka och flyta med strömmen och sedan ro iland vid stranden nedanför bondens hus och inhösta beröm för fullgjort arbete. Att ro en eka en kväll som denna var ett äventyr, ett nöje av sagolika mått.

Där låg ekan sovande vid en vasskantad gyttjestränd. Cykeln la jag tvärsöver i aktern, sköt ut ekan och grep årorna. Om man nu kunde kalla roddverktygen, som fanns i ekan, för åror. Det var egent-

ligen ingenting annat än två slarvigt till-yxade brädstumpar, den ena knappt två meter lång, den andra ännu kortare. Det hade inte varit mycket att ha i kapprodd, det insåg jag, men älven låg lugn och blank och sedan jag väl kommit ut i strömmen kunde jag ge årorna pension och lägga mej på rygg i båten. En stor och bred älv är en vänlig själ mot alla roddare förutsatt att man är klok nog att inte försöka ro mot strömmen.

Jag låg väl en timmas tid på rygg på ekans botten och mådde skönt. Mina tankar kretsade kring fantastiska projekt som jag önskade utföra, såsom att skaffa mej ett jordbruk och anställa drängar i min tjänst. Dessutom slog jag ihjäl en och annan dumdristig mygga, som försökte åka snålskjuts med ekan och kikade då och då över ekans kant mot de djupgrönt skogsklädda stränderna. Jag borde nog också ha tittat framåt en smula. När jag äntligen gjorde det var det för sent. Ekan var då på väg in i en väldig timmerbom som sträckte sej långt ut på älven som en famnande arm.

Nu fick jag fram mina bedrövliga åror och började ro mot strömmen för att kunna komma utanför bommen. Men strömmen var kraftigare, den sög obevekligt ekan mot fördärvet. Vattnet var inte längre spegelblankt, inte lugnt och stilla. Strömmen var inte längre långsam utan dynamiskt bestämd och obeveklig såväl mot timmerstockar, som mot ekor och annat flytande gods. Allt samlades in i timmerbommens halvfulla famn.

Det hela var för eländigt. Nu låg ekan bland timret som trängde på från alla sidor, nya stockar kom till och la sej ovanför, jag var inringad i en fördömd timmerbom utan någon möjlighet att ta mej därifrån.

Nu måste jag svälja stoltheten och tillgripa det mest förödmjukande som jag kunde tänka mej: att ropa på hjälp. Strängt taget var det nog också onödigt. På stranden låg nämligen några ensamma bondgårdar vars innevånare redan stod vid stranden och till synes med stort intresse spanade utåt älven. En båt sköts

ut och närmade sej den plats där jag befann mej. Det var två man i båten.

Jag blev räddad. Cykeln också. Men ekan var kvar i bommen när jag klev i land där den församlade menigheten tittade på mej med undrande blickar.

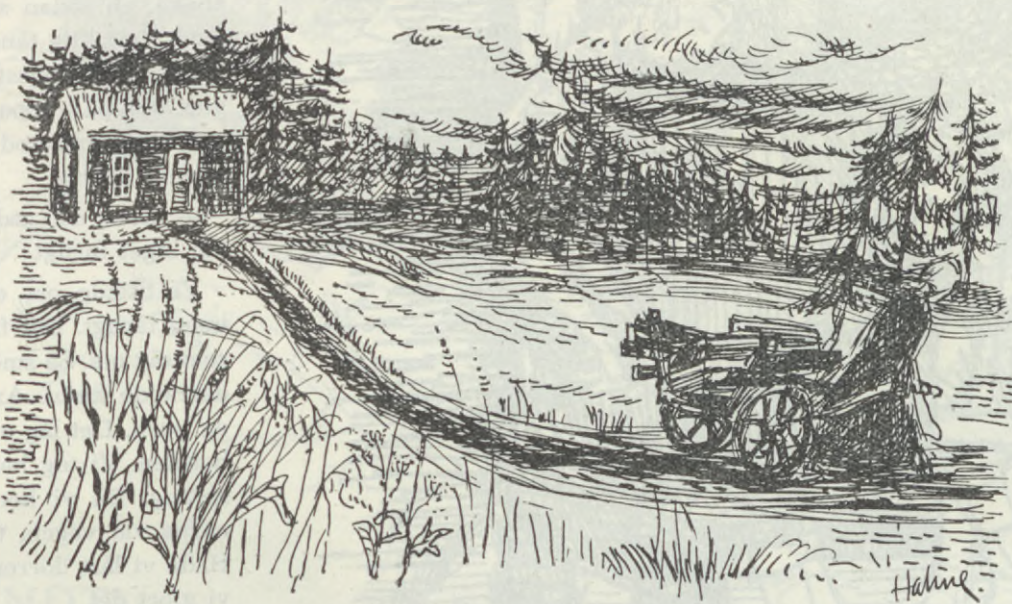
Det var fel som jag tidigare tänkt. En bonddräng kunde mycket väl bli omtalad, men jag skulle ha önskat att jag inte blivit det. I alla gårdar längs hela älvdalen spreds ryktet om hur jag hamnat i timmerbommen med min eka, vilket föranledde våldsamma diskussioner om hur i helsike jag burit mej åt för att komma dit. Gamla erfarna flottare plirade med ögonen och sa att det var oförklarligt för ingenting var ju egentligen lättare än att undvika en bom som denna. Bonden som jag arbetade åt påstod att han för sin del aldrig skulle ha låtit ekan bli kvar bland timret om han hamnat där med den, vilket ju också var helt otänkbart. Jag borde ha kunnat dra ekan över timret. Sånt hade andra gjort. Att dra en eka över en matta av flytande timmer var egentligen den enklaste sak i världen.

Nu var jag berömd. Ingenstans kunde jag gå utan att folk pekade på mej och sa: de var han som hamnade i timmerbommen. Berömmelsen räckte hela sommaren. När timmerbommen öppnades och timret kom flytande följde en eka med och allt folket tittade på den och sa: den där var de som han rodde in i bommen med. Den låg ute i vattnet och flöt bland timret som enveten påminnelse om en bonddrängs dumhet ända till dess den räddades iland av några flottare och återfördes till sin ägare.

MARIAS BRÖD

AV EMIL HAGSTRÖM

B

ACKEN STRÄVADE rakt upp i himlen. Tyckte vi ungar. På krönet stod Marias stuga. Rödmålad var den med vita fönsterbräder och grön dörr. Den var lockande, Marias stuga. Där fanns småbröd och bullar i hemlighetsfulla burkar. Det visste vi ungar, ty vi fick ibland följa med, då våra mödrar gick till Maria för att köpa bröd. Det doftade härligt ur burkarna. Den doften satt i vår näsa. Man var inte bortskämd. Nog kunde det hända, att bullarna hade mögelsmak ibland. Men Maria drog allt bröd på en stor, tung kärra från köpingen. Hon orkade inte dra mer än en gång i veckan. Det var inte så många grannar i skogsbyn. Och brödet måste gå åt. Så hann det bli tämligen gammalt mot slutet av veckan.

Ibland bjöd oss Maria på en kaka eller en bulle. Det var svinnet, som hon fick räkna ifrån sin lilla förtjänst. Stor sak i mögeln. Det var något märkvärdigt med de bullarna. Inga dagsfärska, frasiga vinerbröd har längre fram i livet smakat mig så, som barnårens mögliga bullar.

Lockande stod stugan där, rakt som

pepparkakshuset i sagan om Hans och Greta. Kom, små barn! Här finns godsaker. Dikesrenarnas smultron och åkerbär kunde inte mäta sig med vad som fanns i Marias burkar och lådor. I den skumma farstun stod de. Om man gick bakom farstuväggen och nosade i springorna, kände man brödlukten. Shlaraffenland hade man läst en saga om. Kunde det vara mer lockande, mer eftersträvansvärt än Marias bullådor? Vi trodde det inte. Stekta sparvar i all ära. De hade ingen lockelse för oss. De såg inte särskilt goda ut, sparvarna. Det var mest katterna som skötte fågeljakten. Folk i allmänhet åt saltströmming, gröt och pannkaka och sill och strömming. På höstarna fick man surströmming från Ulvöns salteri och fiskeläge. Då osade det i varje torparfarstu, hela byn osade som rena dyngan. Gott var det. Med mandelpotatis till. Men inte var det lika gott som en köpbulle, om den också smakade mögel, om den också var däven och skrumpen och torr i kanterna.

Det var en mager bygd med sandbackar och myrar och skogsslätter. Skogen var vänlig i alla fall, karlarna fick där för-

tjänsten. Kastved högg man om sommarn, på vintern timmer. På våren kom flottningen som slutade med rumpan fram mot midsommar. Tidigt fick ungarna börja hjälpa till. De var vuxna tidigt. Men ändå ungar. Hur skulle de kunna vara annat? Livet kände de till från tidiga barnaår. Det var trångt i stugorna. Skafötters låg man, mor och far i samma rum. Barn avlades och dog mellan samma väggar. Livet var nära och påtagligt i alla sina yttringar. Vad fanns att dölja? Många små, blårynkiga lik hade man sett, långt innan man kommit i skolåldern. Man skulle se de döda. Var högtidligt och skrämmande, men man måste in och se. Stod där och snorade och glodde på den vita kistan. Lukten av granris och blommor stod en i näsan. Leva, dö, äta. Mat tänkte man alltid på. Hungrig var man för jämnan. Och på backens krön stod den röda stugan med de vita fönsterbräderna och den gröna dörren.

Inte fick man många godsaker, då man var unge. Begravningskonfekten, som bestod av kokt socker, hårt som sten, drygt att suga på, inslagen i svart papper med försilvrade palmlblad, det var mest vad

Vi smög oss fram till granriset, lyfte på kvistarna. Nyckeln låg där!

man fick av godsaker. Så var det i alla fall någon nytta även med döden. På en del svartkarameller fanns små änglahuvuden mellan silverbladen. Men Marias bullar och kakor hägrade i alla fall. Man gick där och strök, lekte i backen, hoppades hon skulle komma ut, den gamla, krumma Maria och säga: Kom barn, så ska ni få en bulle! Då fick vi bråttom, stötte tårna i stenarna i brådskan, bockade och tog emot märkvärdigheten. Petade bort mögeln, nöp försiktigt i bullen, åt runt om, små tuggor åt gången, så att den skulle räcka länge.

Man lade förstnyckeln under granriset i min hemby. Alla visste att den låg där. Det fanns vanligtvis inga tjuvar. Man hade lika gärna kunnat ha dörren öppen. Alla visste var nyckeln fanns. Man hade

förtroende för varandra, ville ändå visa sig ordentlig, göra som man var van. Granriset och nyckeln hörde ihop.

Vi såg Maria lasta tomlådorna på sin kärra. Hon skulle till köpingen. Det var en varm dag. Hon skulle nog få slita på hemvägen. Skulle nog bli än mer krokig och krum innan hon kom hem med bullasset. Vi såg hur hon knogade iväg med kärnan nedåt den gropiga byvägen och försvinna mellan granarna åt Kläppa till. Många gånger hade vi sett henne dra iväg med kärnan, men aldrig tänkt tanken förut. Nu kom den som på en gång till oss allihop. Vi tittade rädda på varandra. En eller två ungar skulle inte vågat. Nu var vi en fyra, fem pojkar och flickor.

— Tror du hon har bullar i farstun?

— Nog har hon.

Vi smög oss runt stugan, nosade i springorna. Jomen, det luktade bröd. Vi tyckte det luktade. Kanske var det bara inbillning. Burkarna och lådorna var täta. Men vi kände lukten. Det var en tyst dag. Hördes bara som ett sus från ån. En humla surrade i gräset. En skata skratade neråt byn. Annars tyst och inte en människa på vägen förbi Marias.

Vi smög oss fram till granriset, lyfte på kvistarna. Nyckeln låg där, ett stort åbäke, en sådan som man kunde skjuta med. En riktig tändsticksbössa. Strängens Axel var modigast. Han tog nyckeln och gick upp på trappan, satte i nyckeln, vred om. Vi andra stod litet på sidan och såg honom öppna.

— Kom då, sade han otåligt. Det är väl inget farligt.

Vi tittade oss omkring. Nej, det var inget farligt. Det fanns inte en människa som såg oss. Så smög vi oss in på krokiga, darrande knän. Axel hade redan öppnat en burk. Det låg några mögliga bullar på botten. Vi tog hastigt var sin bulle och sprang. Då vi kommit i skydd av granarna vid vägen, tittade vi på varandra. Hade vi låst dörren? Ingen kom ihåg om vi gjort det.

— Det var du som låste upp, Axel!

— Du skulle ha låst också!

— Ni har varit med allesammans, sade han triumferande. Om det blir frågan om det, så säger jag det.

Vi bävade för följderna.

— Vi går tillbaks och stänger.

Men ingen vågade. Allt mod var som bortfluet. Och bullarna smakade inte alls. Vi låtsades äta, men tuggorna växte i munnen.

Axel svor till och slängde sin bulle. Axel var företagsam i alla avseenden. Även ifråga om att svära.

— Den är ju möjlig. Tvi!

Så kom uppgörelsens timme. Om vi låst dörren kanske inte Maria märkt något. Nu upptäcktes saken. Gråtande erkände vi vår syndaskuld. Björkriset kom fram i byns stugor. Fattig kunde man vara, men man skulle uppfostra sina barn till ärliga människor. Stöld var något som inte kunde förlåtas. Det måste sonas. Maria försökte medla. Det var oförstånd, sade hon. Och det fanns bara några mögliga bullar i burken. Men det hjälpte inte. Straffet mättes ut. Aldrig mer vågade vi följa våra mödrar till Maria. Vi var utestängda från paradiset.

Och livet gick sin gång, barn föddes och dog och visades. Så blev man vuxen och kom ut i världen. Och slet för sitt bröd.

VIVI BRANDT:

Strindberg och bildkonsten

HAN BÖRjade sin verksamhet med att måla, av behov att se sina simmiga känslor taga form, kanske också för att få ett handgripligt sätt att uttrycka dem på, ty de små gnetiga bokstäverna lågo där döda och kunde ej så öppet och i ett slag visa honom för sig själv", skriver Strindberg om en episod av sitt liv. Den geniale författaren och dramatikern hade som bekant många strängar på sin lyra, och man kan endast med beklagande konstatera att flera sidor av hans verksamhet i oförtjänt hög grad kommit i skymundan för hans storartade författarskap. En av dessa förbisedda verksamhetsgrenar är hans måleri, och att detta i så ringa grad uppmärksammats torde i främsta rummet bero på hans blygsamma tillbakadragenhet och anspråkslöshet som bildande konstnär och på det förhållande att det aldrig föll honom in att ställa ut offentligt.

Strindberg hämtade med förkärlek sina motiv från östra skärgården, och i flera av hans uttrycksfulla havsbilder glimtar det till av äkta genialitet. Emellertid torde han ha ägnat sig åt målningen huvudsakligen för att i bildkonsten finna omväxling och inspiration, och hans tavlor är mycket sällsynta i våra konstsamlingar. Han var emellertid ingalunda någon ren amatörmålare. Med sin vanliga grundlighet bedrev han flitigt teoretiska konststudier, och redan under sin Uppsalatid förvärvade han omfattande kunskaper i ämnet, samtidigt som han flitigt umgicks i konstnärskretsar. Under en följd av år var han därefter verksam som konstkritiker i olika tidningar i Stockholm och Göteborg. Hans kritikerverksamhet från denna tid kännetecknas på det hela taget av en förvånansvärd objektivitet, och han försökte alltid se förtjänsterna i alla de olika och sinsemellan stridande konstriktingarna.

Uppenbarligen var Strindbergs intresse för bildkonsten betydande, och det råder inget tvivel om att detta intresse fått stort inflytande på hans diktning. Det har t. o. m. gjorts gällande att såväl landskaps- som stockholmskildringarna i "Röda Rummet" skulle ha fått sin karaktär präglad av impressionismens genombrott i det franska måleriet. Detta förefaller emellertid osannolikt såtillvida som Strindberg i hög grad ogillade impressionismen och sällan försummade ett tillfälle att ge den en känga. Om Per Ekström, med vilken han sammanträffade i Paris vid tiden för impressionismens genombrott, skrev han bl. a. att denne konstnär, "som hemma var känd för sin kraftiga, ofta glänsande, alltid sanna färg, som målat nordiska sommarnätter..., som med sin pensel framtrölat poesi ur hedar och trask, han målade nu — som alla de andra: anemiskt, färglöst, rödblått, som impressionisterna!" (Forts. å sid. 33.)

Ett dussin böcker

JULPRISTÄVLAN

Kan NI hjälpa Ernsts gode vän?

Det gäller alltså att plocka ut de tolv boktitlar som är dolda i brevet.

Ett exempel: om i brevet funnes följande passus: "Du kan hitta böckerna i min syster Fridas bokskåp", så skulle Ni nog snart upptäcka att det är fråga om *Fridas bok*.

Somliga av de tolv böckerna är lätta att hitta, andra är nog lite besvärligare att få tag i. För säkerhets skull får Ni en förteckning över de tolv författarna i en särskild ruta.

Och så var det bara God Jul från

Gösta Knutsson.

GÖSTA KNUTSSON

BELÖNINGAR UTDELAS

till tävlingsvilliga deltagare i form av kontanta penningpriser: Första pris 75 kr., andra pris 25 kr., tredje pris 15 kr., fjärde pris 10 kr. Dessutom tre tröstpris. 5:e—7:e pris: Status gratis under ett år.

Lösningarna skola sättas upp i följd med varje författare och boktitel för sig, varvid ordningsföljden i rutan med författarnamnen kan följas. Tydligt skrivna lösningar (endast en lösning i varje kuvert) skola vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 15 januari 1950.

Tävlingskuverten skola vara märkta "Ett Dussin Böcker". Lösningen och pristagarnas namn — glöm ej att ange namn och adress — kommer i Status februarinummer 1950.

Gamle vän!

Ja, nu har jag hamnat på ön härute i havsbandet. Det är verkligen underbart att få vila ut efter den sista tidens hektiska arbete. Den här miljön är rogivande — du skulle se så blankt havet ligger just nu. Det är annat än storstaden med dess buller och jäkt och bråk och intriger. Har du träffat det där patrasket på Kungsgatan sen sist — var det Andersson den där uppkomlingsdirektören hette? Det var en förskräcklig kväll. Han domderade ju och skröt över sina fina bekantskaper i ett kör. Karlen var väl knappast klok. Men man kanske inte ska anklaga sina medmänniskor. Underliga är vi väl lite till mans.

Kvinnan som sköter hushållet åt mig härute är rejäl och präktig. Hon heter Gertrud Johansson — låter inte det förtroendeingivande? Hon är något slags fosterdotter till en fiskargubbe som är min närmaste granne. Olsson heter han, och gubben kommer ofta hit med fin färsk fisk. Du skulle se vilken strömming han får tag i!

Nu ser jag att gubben Olsson går i land vid bryggan — antagligen kommer han och hälsar på mig, så jag får väl sluta det här lilla brevet. Men nu kommer det viktigaste: när allt kommer omkring, är det ganska trötande att gå här och slå dank och inte göra någonting. Jag hade ju beslutat mig för att inte läsa några böcker under den här tiden, men jag ångrar mig! Och nu undrar

jag om Du ur mitt bibliotek skulle vilja plocka ut tolv böcker och skicka mig dem!

Vilka tolv böcker, frågar Du. Ja, jag har roat mig med att här och där i det här brevet dölja deras titlar — för att sätta lite myror i huvudet på Dig. Som tack för korsordet Du sände mig!

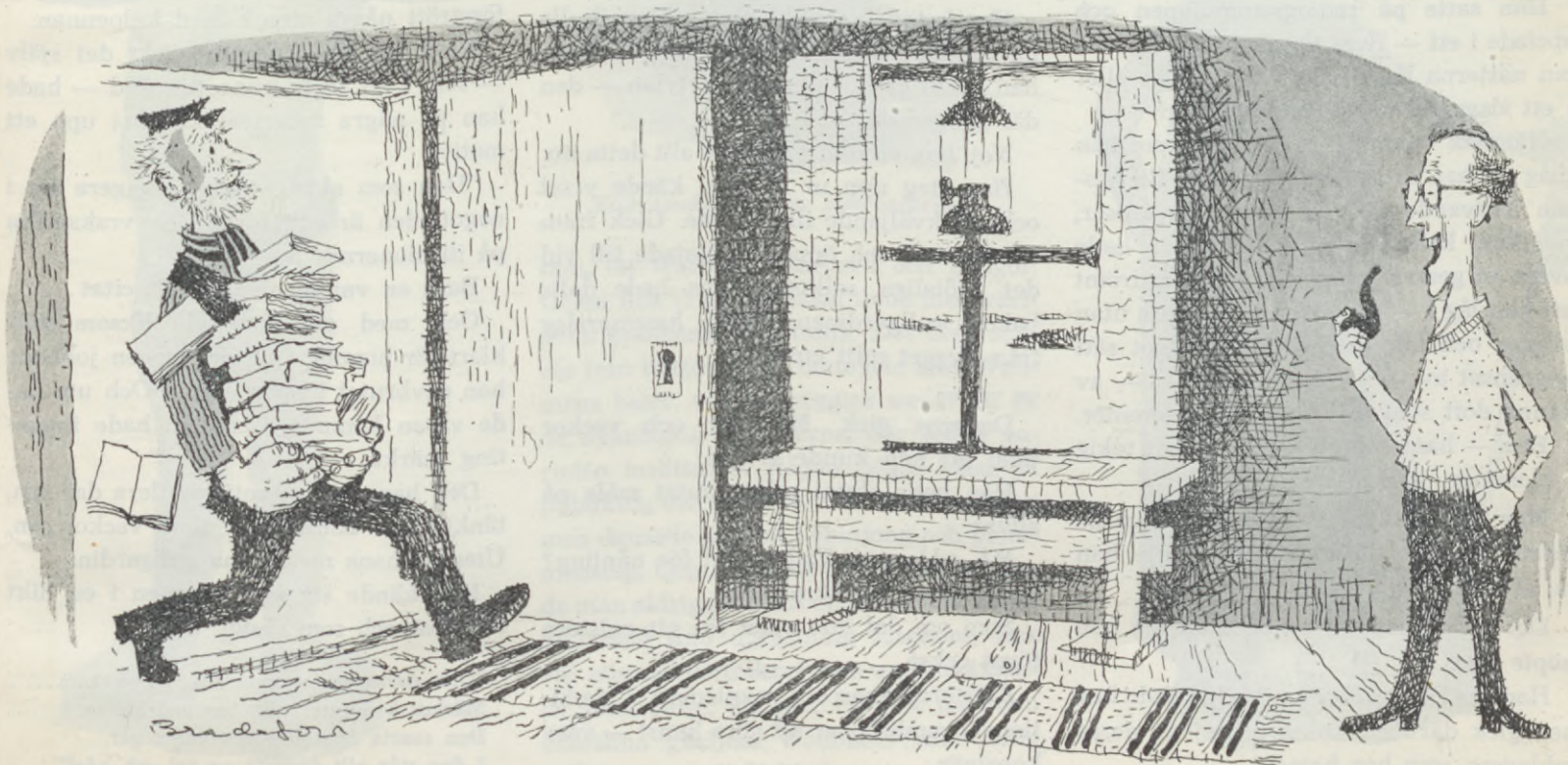
Hjärtliga hälsningar till Dig och alla vännerna. Särskilt Lindbergs, om Du träffar dem.

Din tillgivne ERNST.

P. S. Nu kommer Olsson! Överlastad med fisk. I dag har han tydligen gjort ett fint kap. Farväl!

De tolv författarna:

HJALMAR BERGMAN
 GÖSTA GUSTAF-JANSON
 KJERSTIN GÖRANSSON-LJUNGMAN
 WALDEMAR HAMMENHÖG
 OLLE HEDBERG
 GUSTAF HELLSTRÖM
 SELMA LAGERLÖF
 IVAR LO-JOHANSSON
 HARRY MARTINSON
 VILHELM MOBERG
 AUGUST STRINDBERG
 HJALMAR SÖDERBERG

RULLGARDINEN

TT NAGON GANG få vara ensam, hade han ofta tänkt för sig själv.

Och nu när hon lämnat honom — —.

Aldrig hade han trott att ett tomrum skulle bli så stort. Som ett universum, mörkt och skrämmande. Som en rymd utan ljus, utan den minsta lilla stjärna.

Han hade börjat dricka ganska omåttligt på senaste tiden. Och kamraterna drog sig mer och mer ifrån honom.

Han blev misstänksam och retlig — och på gator och i spårvagnar — ja, var han vistades bland människor kände han deras kyligt föraktfulla blickar.

Han hade slutat måla.

Det är ju bara en illusion det med, hade han intalat sig själv. — Allt är illusioner — — ja, just illusioner kring det egna lilla jaget.

Fanns det någon filosof, som kunde motbevisa honom, kanske!

Nej, fy fan. Bara en massa romantiker och inbiliska narrar, navelskådare och neurotiker allesammans.

Haha, nu såg han det. Äntligen såg han det riktigt klart, det där som han inte vågat se förut. — Ja, just vågat.

Han hade själv varit en sån där inbilsk narr med bjällror och monalisa-leende.

Så kunde han tänka — och känna det, när han varit på en krog och druckit några snapsar, men när han kom hem på sitt rum och ruset gått över kom rädslan emot honom igen.

Han satte på radiogrammofonen och spelade i ett — flera timmar i sträck. Och om nätterna låg han oftast sömlös eller i ett slags drömfyllt dvalatillstånd.

När han vaknade en morgon kom han ihåg att han drömt om blommor. En nästan kvävande doft av hyacinter, rosor, nejlikor, kallor och liljekonvaljer hade svept in genom rummet, som han drömt att han låg i — ett obestämbar rum utan väggar och tak, men ändå på något sätt begränsat av — —. Ja, av vad! — — av denna doft som av begravningsblommor.

Elsa — hans hustru — hade varit tokig i blommor, ja rent tokig.

Mer än hälften av hushållspengarna måste ha gått till blommor, tänkte han nu efteråt.

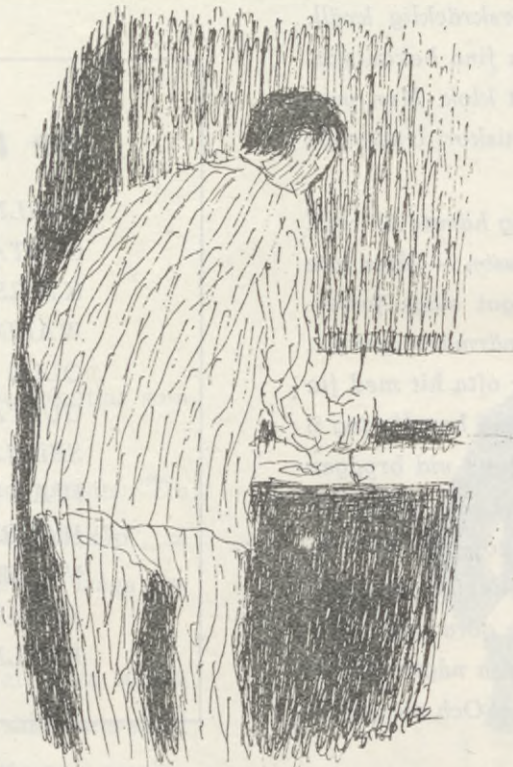
Det gick knappt en dag utan att hon köpte nya.

Han såg hennes skygga blick, hörde hur hon gick därute i köket och sjöng dessa schlagers, som han hatade.

Nu tappade hon en kopp i golvet, eller var det ett fat eller ...

Det var likt henne. Gå där och drömma och slöa. Aldrig få något färdigt. Aldrig några strumpor eller skjortor i lådan — — Aldrig, aldrig, aldrig — —

Han kunde bli så helt förtvivlad över denna människa, som han aldrig kunde nå, som bara vek undan i sin passivitet, med sina skygga ögon, sitt evinnerliga gråtande och — — dessa blommor, denna mängd av blommor.

Våren hade kommit och han hade ingenting märkt — utanför hans neddragna rullgardin.

Han hatade dessa blommor. Han skulle ha kunnat slagit henne — —. Ja, det hade han också gjort — i ren förtvivlan — den där gången då — —.

Nej, han ville inte minnas allt detta nu.

Han steg upp ur sängen, kände yrsel och ett kväljande illamående. Gick fram till fönstret och öppnade. Hajade till vid det plötsliga solljuset, som hade dolts bakom rullgardinen. Hörde hammarslag från bygget mitt emot.

— — —

Dagarna gick. Månader och veckor utan att han kunde arbeta.

Han hade slutat måla, slutat måla på allvar.

På allvar! Vad är det för nånting? tänkte han och skrattade.

Som om det inte varit för att existera förut också...

Existera, exercera, explodera i ambitioner, i ambitioner att göra konst — vara konstnär.

Konstnär — haha!

Taskspeleri, de e va de e.

Han försökte döva sig själv med dessa ordlekar, söva in sin osäkerhet i säkerhet, fast han hela tiden visste hur meningslöst han bar sig åt.

Som en klumpig illusionist...

Hur han försökte slå ihjäl den ena illusionen med den andra. Berusa sig med denna illusionsslakt.

Det var han själv — just nu — som var den verkliga taskspelaren.

Han visste det alltför väl.

Men vad hjälper det, tänkte han, när allt kastar sig över en på en gång, när det inte finns någon utväg ur detta kaos av vilja och känslor och måste och ...

Han kom ihåg den där broschyren han fått av läkarn, när han haft magsår.

Jäkta ej! Gå tidigt till sängs, om ni behöver stiga tidigt upp. Undvik nattvak. Ordna ert arbete så att ni kan hålla bestämda tider. En lugn och harmonisk sinnesstämning kan vara väl så viktig för er mage och ert allmänna välbefinnande. Besök toaletten på regelbundna tider, även om ni ej skulle känna något behov. Håll ej tillbaka om ni känner behov, utan gå då på toaletten så snart som möjligt...

Han kunde inte låta bli att le. Livet inrutat som ett schackbräde. Ja, så skulle det naturligtvis vara. — Bäst vore väl att också älska på bestämda tider — eller inte alls. Det vore nog lugnast.

Bli en stälman eller tarzan. En stjärna på hälsans himmel.

Han gick fram till staffliet och drog förstrött några streck med kolpennan.

Utan att han knappt märkt det själv — som i ett slags trancetillstånd — hade han på några minuter skisserat upp ett motiv.

"Den som aldrig vågar engagera sig i något, den är och förblir en vrakspilla på illusionernas hav."

Bara en vanlig mening, ett citat...

Och med ens hade allt liksom stått klart för honom. Och den dagen jobbade han oavbrutet i sex timmar. Och ute hade våren kommit. Och han hade ingenting märkt.

Den har nog kommit för flera dar sen, tänkte han. Kanske för flera veckor sen. Utanför hans neddragna rullgardin.

Han kände sig som mannen i en dikt han läst och som slutar:

"Och envist maler han: Om våren kom...
Märker han inte: Allt har ändrats om?
Den svarta ångestvintern var i går,
I dag står allt förgyllt av sol och vår!"

MOSEBACKE — EN GANG I MAJ.

(Forts. fr. sid. 10)

ute i Sundbyberg, en tid då samhällets bråkmakare höll sig snällt stilla.

Jonsson specialiserade sig på att lyfta ardennerhingstar. Och det gick så till att han kröp ihop på alla fyra med en på ryggen vilande plattform, på vilken två hästar stod. I nästa ögonblick pressade han upp plattformen en bra bit. Arvid Andersson var ingen klåpare han heller. Han slog det ena tyngdrekordet efter det andra, både i gamla och nya världen och var till och med på vippen att bli världsmästare i brottning. Men på en stark ryss blev han bet.

Så starka karlar hade vi gott om på den tiden, men kvicka...

Det var under 1850-talet som handlanden C. A. Wallman kom på idén att anlägga en nöjesplats däruppe på Söders höjder. En liten krogörelse fanns, där nu Södra teatern står. Krogen med område var omgivet av ett anskrämligt plank, men långt tidigare ståtade platsen med ett litet utvårdshus, Stockholms Vapen, där tidens konstnärer — bl. a. Eltas Martin — samlades vid en pipa rök och lät sig hänföras av den grandiosa utsikten. Wallman — en slags stockholmsk fröjd-pappa — insåg att här var money att tjäna. Han lät bygga en restaurang med ter-

Erik Lindholm i en Mosebackerevy.

rass, ett teaterhus, karusell och gungor. Också fick vi ett storstilat tivoli med världens grannaste panorama. Det blev succés från början. Mest omtalade blev Wallmans baler, vilka försiggick under en av de nyanlagda terrasserna, där sedan varietén inrättades. Någon högre klass på publiken, var det inte. Det var den tiden man dansade polkett i chinjong och plommonstop. Och en ystrare dansgudinna hade man aldrig sett. Att ett och annat slagsmål med dito utkastning förekom, fick väl närmast betraktas som en omväxlande förströelse, än som ett hot mot den allmänna glädjen. Wallmans baler blev småningom polisförbudna.

Det var emellertid inte bara balfröjder, sjungande kvinns och starka karlar som gjorde Mosebacke så eftersökt. Enbart utsikten över Stockholms panorama var värd mödan att ta sig upp för de många trapporna och branterna. Härifrån upptäckte unga Strindberg sin huvudstad i fågelperspektiv, liksom sekelskiftets stockholmare ännu kunde njuta av Strömmens rutschande under Norrbrovalven, höra hejarvisorernas stigande och fallande ur Stadsgårdens djup, följa måsarnas störtflygningar och lyssna till klockmalmens sjungande då det "ringde sju i Katarina och Maria sekunderade med sin mjältsjuka diskant och Storkyrkan och Tyskan fyllde i med sina basar". Och när majskymningen svept sina slöjor till mörkblå sommarnatt, såg man som drömsyner Strömmens vita båtar glida in mot kajernas långsträckta lyktband.

Men allt det där är nu etwas schon vergangenes. Storstaden har krävt sin bebyggelse och fällt en stenhård ridå för allt det vackra...

Länge skulle det dröja innan Terpsikore på nytt satte sina små fötter inom Mosebackes murar. Det var under gulaschtiden, då den offentliga restaurangdansen blev beviljad och det skedde just för första gången på Mosebacke i den förgyllda

Arvid Andersson — en kraftkarl.

Typisk varietédam från 1880-talet.

och fina lokalen inom teaterhuset, kallad av någon obegriplig anledning Montmartre. Det var gräddan av huvudstadens lebemän som här samlades kring de vitdukade bordens uppsättningar av champagne och fruktskålar. Dampubliken var väl både si och så, men överhöjd av briljanter och smycken. Och dansmodet var twostep och onestep. För den mindre exklusiva publiken var en dansbana iordningställd ute på terrassens bortersta hörn. Men inte mindre guterad. Erik Lindorm har skaldat om densamma, gjort den till en söderidyll med söndagskvällsstämning:

På Mosebacke i träpaviljongen
höres den hasande, glidande gången
av en one-step på vällust rik.
Grabbarnas rundskurna nackluggar slänga
flickornas plymer löddriga svänga
i takt med en dunkig och hes musik.

Den gamla mosebackevarietén tog ett sista farväl av sin fåtaliga stampublik en majdag i början på seklet. Utan fanfarer och lagerkransar gick den hädan. In ryckte nu revymusan och sökte gaska upp söderpubliken. Men det var en trådsliten och mager musa utan sprall och humor. Hon blev inte långvarig på den scenen. En ljusning i rådande dystra förhållanden inträdde sommaren 1910, då operabaletten med den äran fick publik att rusa till Backen. Prima ballerina var Lisa Steier och som danspartner hade hon en smalaxlad blond yngling med stora blå duvögon. Man beundrade hans finskurna ansikte och dandyliknande elegans. Och, under av under, några år senare intog den unge mannen den bortgångne scenfavoriten Gunnar Wingårdhs plats som primo amoroso på Svenska teatern. Någon vänligare kritik bjöds inte nykomlingen. Till en början skarp och håfull. Men i "Graven under triumfbågen" fick han upprättelse för all föregående smälek. Det blev rosor i långa banor och den unge mannen med ens ett stort namn. Det var Gösta Ekmans sällsamma och överraskande utveckling från dancingboy till människoframställare av stora mått.

Åter några år och varietén var där igen. Mannen som gjorde't, var den danskfödde impressarion Axel Gutterman, sin tids stockholmske Barnum. Och må sägas först som sist, han lyckades förträffligt. Mosebackescenen blev en kontinental varieté så länge den varade. Men av orsaker som inte hör hit, lämnade den idérike men explosive mannen snart nog Backen åt sitt öde. En episod, nog så tragikomisk från denna lysande tid, minns jag. Det uppträdde på varietéscenen en

dansös med det indiskt klingande namnet Zora Haida, som lät en levande kungsorm slingra sig om hals och lemmar medan hon rytmiskt dansade och eggade odjuret till allehanda rörelser. Om kvällarna efter föreställningen låstes ormen in i en stor trälåda, vars öppnande och stängande anförtrotts teaterns maskinmästare.

Clara Happé — i hatten.

En söndagsmiddag då allt andades lugn och ro satt i varieténs musikfé en ensam stamgäst, en något alkoholiserad snickarmästare. Vid tredje tutingens förtärande sköts en dörr upp bakom kassan och in ringlade kungsormen i all sin konungslika längd. Snickarn iakttog ormens rörelser med förfärad ögon. Nog hade han sett vita höns larva omkring under bordet där hemma, men en levande boa constrictor — aldrig! Med ett stönande sjönk han ihop i stolen och domnade av. Något senare hämtade honom ambulansen. Det goda ormens frihetslängtan förde med sig — maskinmästaren hade kvällen förut glömt att låsa igen för sin skyddsling —, var att snickarmästaren efter den skrämseln aldrig mer förtärde sprit.

Efter Guttermans skickligt ledda varieté följde en kort storhetstid för Mosebacke. Det var då den bergqvistska revymusan höll sitt intåg med pukor och trumpeter. Det var de första verkliga utstyrselrevyerna som notarien i K. Fångvårdsstyrelsen, Svasse Bergqvist, presenterade stockholmspubliken. Det var fest och färg, tempo och musikalitet över de revyerna, vackra flickor och storartade balettarrangemang med dansparet Kai-Reiners och Emy Ågren i koreografisk toppform, och i övrigt en revytrupp av prima kvalitet. Många minns väl ännu den tokroliga Kirre Lindholm, den originelle Otto Hagert, de burliska damerna Stina Berg och Hulda Malmström, den ljuvligt vårlätta Märta Reiners, den spralliga Juliette Lind, den sprakande Elna Panduro och länge Dalqvist med förnamn Valle, älskvärd, slagfärdig och humoristisk. Valles tunga var snabb som en flugfångande kameleonts.

I en revy på gamla Folkan spelade Dalqvist rollen av konduktör och gick ned i salongen och klippte resenärernas biljetter. Det var verkligen en högtidsstund att då höra Valles gemytliga och snärtiga svar, då någon ville munhuggas med honom. En kväll satt en känd kammarherre bland publiken, även han bekant för sin kvicka tunga. Det blev en längre och rolig ordduell mellan herrarna. Till slut utbrast kammarherrn:

— Nu tycker jag, som hjälpt till att roa så länge att jag bör få åka gratis.

— Nä, det går inte alls, svarade Dalqvist och viftade med biljettången, för nu skall tåget gå. Så att där kammar herrnoll. Sade och gick upp på scenen.

Mosebackerevyernas saga blev kort. När gulaschens tid var till ända, dog den bergqvistska revymusan av brist på näring. Vilken "baron" hade råd att då gynna den spralliga damen? Pälsen med bäverkragen överläts åt "farbror" för ständig vinterförvaring och smokingskjortans solitär ersattes av en tarvlig benknapp. Även för "baronessorna" blev tiden bister. Deras sobelskinn och juvelsmycken gick samma väg som bäverpälsen. Ja, det var en jämmer och tandagnisslan utan like.

Och Mosebacketeatern blev till uthyrning ledig.

En liten upprättelse fick teatern med Gideon Wahlbergs folkpjäser och Fridolf Rhudins kluckande hu-hu. Under ett par för arrangören oförgätliga dagar, 18—19 maj 1933, begick man så Mosebackemässan med glänsande ekonomiskt resultat. Sju år senare sattes första spettet i de minnesrika tempelmurarna.

JULPRISTÄVLING.

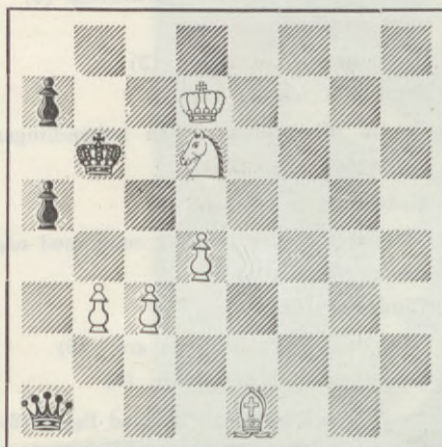
Tiden är åter inne för en julpristävling av — som vi hoppas — sedvanligt trevligt slag. I uppgifterna här nedan gäller det att lista ut om det skall bli vinst, förlust eller remis. Där intet annat anges gör vit som vanligt första draget. Och så skall det resultat man kommer till be-lysas med analys av lösningsförloppet. En för-tjänst är givetvis om, förutom "raka varianter", s. k. "förförelser" och bispel påpekas.

Följande priser utdelas: Första pris kronor 25:—, andra pris kr 15:—, tredje pris kr. 10:—, fjärde och femte pris schacklitteratur. — Sva-ren märkta "Schack" skola sändas till Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, senast den 15 jan. 1950.

Och så önska vi schackspaltens lösare och läsare:

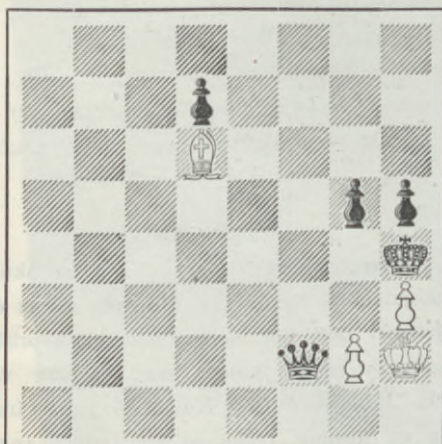
EN GOD JUL!

Nr 1.

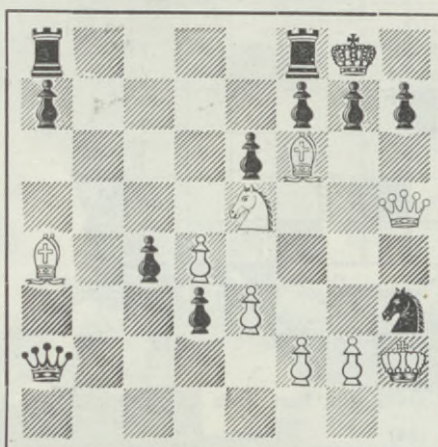
"Hur ska' detta sluta?!"

Nr 2.

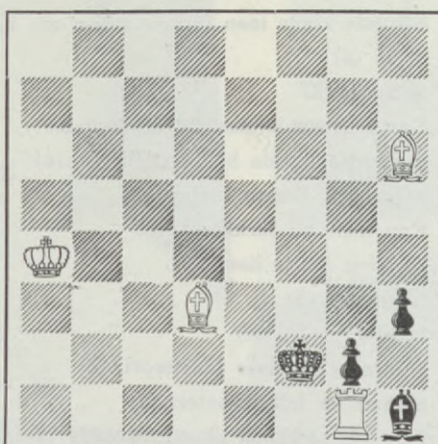
En tragikomisk situation! Hur går det om A: vit är vid draget? B: om svart gör första draget?

Nr 3.

Tre drag — om vi får be!

Nr 4.

Kungen är en stor filur. Löparna prima — eller hur?

konsten satt djupa spår, och inte minst i hans lyriska alster finner man klara bevis på detta inflytande. Det är en kun-nig kolorist som "målat" en strof som denna:

Solen skiner på vita murar,
blåa druvan på grön spalier,
gullgult päron bland lövet lurar
väntar döden vid nästa dinér.
Eldröd tomat som glöden lyser
mellan skogar av artichaux,
mjällvit laktuk av blodbrist fryser...

Strindberg har här arbetat med rena lokalfärger: druvan är blå, päronet gult och tomaten röd. I den bekanta dikten "Rågen ryker" är manéret ett annat.

Rågen ryker i morgonstund och på böljande axen
sunnan hon brisar så ljum, små kårar vattra
på ytan;
liksom av mjöldamm en slöja där står och vaggar
för vinden;
blommornas bröllop den blygsamt har dolt som
Jupiters famntag
doldes i moln — och det årliga undret nu sker
i det dolda.

Strindbergs intresse för bildkonsten in-skränkte sig emellertid inte till måleriet. I "Likt och Olikt" skildrar han ett sam-manträffande med Björnstjerne Björnson i Paris på ett sätt som klart ådagalägger hans insikter i sådana konstgrenar som bildhuggeri och arkitektur:

"För mig föreföll det som en vision; jag trodde mig se en förhistorisk kämpe, huggen ur klippan, i mer än naturlig stor-lek. Huvudet av sten, håret uppstruket som busken på en hjälm, tjocka ögon-bryn, ansiktet styckat i stora rutor av kött, levande på samma sätt som bild-huggarens fuktiga lera, där man ännu ser ränderna efter poleringen, axlar så att de kunna bära en kanon, bröst och bål där-efter, armar byggda att hålla upp en attika över portalen till ett tempel, eller, för att vara mera "modernist", ett parla-mentshus, med ett ord en atlant i stads-dräkt och med guldglasögon."

Man kan våga en förmodan att Strind-bergs favoritfärg var dunkelgrönt. Som stöd för denna förmodan kan man åberopa inte bara hans grumligt gröna och öds-liga havsbilder i måleriet — även i hans lyrik dominerar den gröna färgen, som t. ex. i dikten "Solnedgång på havet", som ger vissa reminiscenser från diktarens medicinska studier och upplevelandet av den moderna dekadenta litteraturen:

Havet är grönt,
så dunkelt absintgrönt;
det är bittert som chlormagnesium
och saltare än chlornatrium...

STRINDBERG OCH BILDKONSTEN.

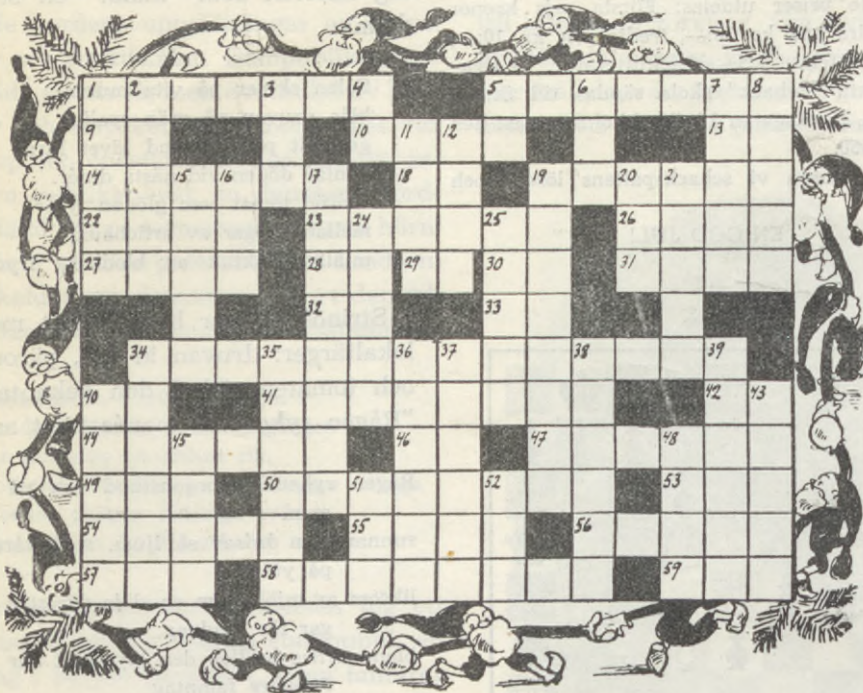
(Forts. fr. sid. 27.)

I såväl lyrik som prosa har Strindberg hängett sig åt ett ohämmat ordmåleri, som klart röjer hans omfattande insikter i bildkonsten. En av de mest typiska ord-tavlorna anknyter till en av hans livs många dramatiska situationer. När han för att undfly kärleken till en väns hustru, Siri von Essen, efter ett tårfylldt avsked gått ombord på ett fartyg för att lämna landet, greps han redan vid Dalarö av en så outhärdlig sorg och saknad att han för i land med lotsbåten och på stranden

iscensatte ett dramatiskt självmordsför-sök. Tolv år senare gav han i sin autobio-grafi en storartad skildring av själv-mordsförsöket på stranden, och den kolo-rit han här frammanat överensstämmer säkerligen med hans sinnesstämning just då: "De på den mulna himlen dragande molnen kastade skuggor i färgade band på vattenytorna genomlöpande skalans av brunt till buteljgrönt, av berlinerblått till vågskummets snövita färg..."

Det berättas att Goethe började måla för att träna upp sin iakttagelseförmåga. Hos Strindberg har utövandet av bild-

Julkorsord 1949

VÄGRÄTT:

1. När hästar till julottan springa
hörs mången så'n vackert klinga. (7)
5. Ingår i julbaket. (7)
9. Ligger i lugn och ro. (2)
10. Norrbaggars tillhåll (4)
13. Något för ögat. (2)
14. Efter gjord henställan. (6)
18. Lägga vantarna på. (2)
19. Är saltat nötkött
och vad du gjort till julegröt. (6)
22. En fröken som är så grann
gillas sällan av någon man. (4)
23. Allt annat än behagliga. (6)
26. Sa' räven om rönnbären. (4)
27. Fyrbens fot. (4)
28. Flod i Italien. (2)
29. Vanlig konjak. (2)
30. Med beröm godkänd. (2)
31. Ingår i förberedelserna för julen. (4)
32. Räcker ofta som adress. (2)
33. Natrium. (2)
34. Vad katoliken är

såväl som han, vars väg till ena pigo bär.
(14)

40. Ladugårdslåt. (2)
41. En som dagligen får skåda Medelhavet. (8)
42. Frambringare av 40 vägrätt. (2)
44. Sålunda köpte man fordom tyger och band
m. m. (6)
46. Suo loco. (2)
47. Kan närmast liknas vid antikviteter
ihop med nutida bekvämligheter. (6)
49. Folkslag i Bortre Indien. (3)
50. Kan man bli förklarad. (8)
53. Jungfru Marie hand. (3)
54. Likgiltigt. (5)
55. Mäktig profet. (4)
56. Drottning Blancas födelseort. (5)
57. Saknar en friluftsteater. (3)
58. Äro jul, påsk och pingst försredda med. (8)
59. Socken i Småland. (3)

LODRÄTT:

1. "...en dag, ett ögonblick i sänder..." (5)
2. Hörbart uttryck för smärta. (5)

3. Därur säges tiden
vara vriden. (3)
4. Begynnelsen och slutet. (2)
5. Tar till jul gestalt
i båd' sylta och skinka och palt. (2)
6. Är lärkan i skyn. (3)
7. Snedvridet utvecklade form. (5)
8. Gör inte den, som går i vägen. (5)
11. För. (4)
12. Doftar till julen i varje hus. (4)
15. Ingick fordom i jultoaletten
numera ett utav bantningssätten. (5)
16. Tar vanligtvis hem spelet. (3)
17. Går av stapel julaftons förmiddag. (8)
19. Storbladig grönsak. (8)
20. Förekommer i drömsyn. (3)
21. Fanns det nio av. (5)
24. Te sig ofta vetenskapliga avhandlingar i
lekmannens ögon. (5)
25. Medicinskt instrument. (5)
34. Klappar som nog inte tas emot med någon
större glädje. (6)
35. Tändande. (6)
36. "Där de härliga lagrarna gro." (6)
37. En havets glupske rövare. (6)
38. Av Albert Engström förevigad figur. (6)
39. Högste tillsyningsman för läroverken. (6)
40. Tillstånd för både säd, kött och kaffe. (5)
43. Göra sjömän med stor färdighet. (5)
45. Fader till Sem, Ham och Jafet. (4)
48. Bör man inte göra förhastat. (4)
51. En lappens tjänare
och sådan är du tvivelsutan vänare. (3)
52. Danskt rymdmätt med svensk motsvarighet.
(3)

LÖSNINGAR

till julkorsordet skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 januari 1950. För att komma med i prisbedömningen måste kuvert med lösning vara märkt "Julkorsord 1949". Kuvert får endast innehålla en lösning. Glöm ej att tydligt ange namn och adress!

Tre priser utdelas: 1:a pris 25:— kr., 2:a pris 15:— kr. och 3:e pris 10:— kr.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status februarinumner 1950.

O, du gröna absinthav,
o, du stilla absintglömska
döva mina sinnen.

I dikten "Indiansommar" varierar han den gröna koloriten på följande sätt:

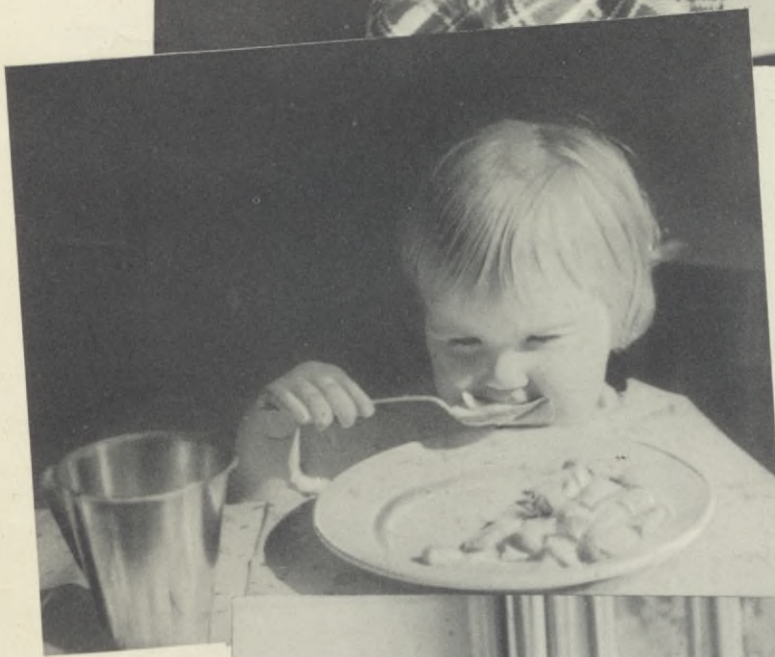
Svept i min blommiga filt
lät jag oktobersolen skina
på mina gula kinder
och på en flaska absint,
grön som havet,

grön som graniset
på en snöig gata
där ett liktåg gått fram.

I novellen "Markus Larsson, advokat" har Strindberg — medvetet eller omedvetet — formulerat ett slags representativ programförklaring till sin måleriska lyrik: "Han diktade med cinnober och asfalt... Det var sol och det var likbår, eldsken och natt, kanske även något av-

grund och lågor. Han tillade sina substantiver epitet, vilka verkade som rött bredvid blått; adverbier från mörkrets regioner togo adjektiver under armen; han gjorde ett superlativ över superlativen utan att begagna svordom, och han komponerade med toner: Det var färgläran tillämpad på språket. Han fantiserade kanske största delen, men det var vackert."

NORDISK FAMILJEBOK SKRIVER OM

STATUS

STATUS, lat., stånd; ställning, läge; förhållandet mellan en affärs tillgångar och skulder — STATUS QUO, det tillstånd vari något för tillfället befinner sig. — STATUS QUO ANTE, tillstånd före något...

ETT SÅDANT NAMN FÖRPLIKTAR ÄGAREN (DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND)

STATUS har sedan många år intagit ställningen som en av landets bästa månadstidskrifter

STATUS ÄR ALLTID i det läget att kunna tillgodose varje familjemedlems litterära intressen

STATUS SKAPAR DE EKONOMISKA möjligheterna för De Lungsjukas Riksförbunds strävanden och målsättning

STATUS QUO: Status årsupplaga 1949: 358.750 ex. De Lungsjukas Riksförbund har över 20.000 medlemmar i 121 lokalavdelningar

STATUS QUO ANTE: Den Lungsjukes Tidning i Malmö uppgår i Status fr. o. m. 1 jan. 1950

ÅRSUPPLAGAN ÖKAR TILL ÖVER HALVMILJONEN!

Pris 2:—